

Demografisk sårbarhet

En gemensam utmaning för kommunerna längs riksgränsen mellan Norge och Sverige

Shinan Wang, Eeva Turunen, Johanna Roto,
Pontus Arledal Thunell & Kjell Nilsson

NORDREGIO WORKING PAPER 2019:1

Demografisk sårbarhet

Nordregio Working Paper 2019:1

ISBN 978-91-87295-73-7

ISSN 1403-2511

© Nordregio 2019 & Svensk-norska samarbetsfonden

Nordregio

P.O. Box 1658

SE-111 86 Stockholm, Sweden

nordregio@nordregio.org

www.nordregio.org

www.norden.org

Analyses, maps and text: Shinan Wang, Eeva Turunen, Johanna Roto,
Pontus Arledal Thunell & Kjell Nilsson

Nordregio

är ett ledande nordiskt och europeiskt forskningsinstitut för regional utveckling och samhällsplanering, inrättat av Nordiska ministerrådet 1997. Vi bedriver lösningsorienterad och tillämpad forskning, och analyserar aktuella frågor både ur ett forskningsperspektiv och från myndigheters och praktikers synvinkel. Nordregios verksamhet sker på såväl internationell, regional som lokal nivå och forskningen omfattar ett brett geografiskt område med betoning på Norden och Östersjöregionerna, Europa och Arktis.

Det nordiska samarbetet

Det nordiska samarbetet är en av världens mest omfattande regionala samarbetsformer. Samarbetet omfattar Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt Färöarna, Grönland och Åland. Det nordiska samarbetet är både politiskt, ekonomiskt och kulturellt förankrat, och är en viktig medspelare i det europeiska och internationella samarbetet. Den nordiska gemenskapen arbetar för ett förstärkt Norden i ett starkt Europa. Det nordiska samarbetet syftar till att förstärka nordiska och regionala intressen och värderingar i en global värld. Gemensamma värderingar mellan länderna bidrar till att förstärka Nordens position som en av världens mest innovativa och konkurrenskraftiga regioner.

Nordiska ministerrådet

är de nordiska regeringarnas officiella samarbetsorgan. Nordiska ministerrådet genomför det nordiska samarbetet. Statsministrarna har det överordnade ansvaret. Den praktiska verksamheten koordineras av de nordiska samarbetsministrar, Nordiska samarbetskommittén och fackministerråden. Bildades 1971.

Nordiska rådet

är det officiella nordiska samarbetets parlamentariska organ. Rådet har 87 valda ledamöter från de nordiska ländernas parlament. Nordiska rådet tar policyinitiativ och följer upp det nordiska samarbetet. Bildades 1952.

Stockholm, Sverige, 2019

Demografisk sårbarhet

En gemensam utmaning för kommunerna längs riksgränsen mellan Norge och Sverige

Shinan Wang, Eeva Turunen, Johanna Roto,
Pontus Arledal Thunell & Kjell Nilsson

NORDREGIO WORKING PAPER 2019:1

Förord

Sverige och Norge har den längsta statsgränsen mellan två länder i Europa. Förutom gränsen finns det inget större sjöområde som skiljer länderna åt. Den är drygt 160 mil och har till stora delar varit oförändrad i flera århundranden.

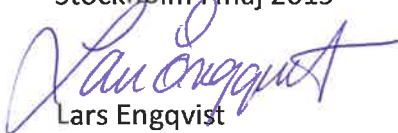
Längs med gränsen finns en sammanvävd historia, utbredd språkförståelse och likartad samhällsmodell. På den svenska sidan finns det ett 20-tal kommuner och på den norska ett 30-tal. Det som är kännetecknande för flertalet är att det är inlandskommuner. Oavsett på vilken sida om gränsen som kommunerna ligger råder till stora delar samma utmaningar, vilka flertalet är kopplade till kommunernas åldersmässiga struktur. Det gäller bland annat att upprätthålla välfärdstjänster, såväl de som är lagmässigt reglerade som de som är nödvändiga för att motverka utflyttning.

Även sett ur ett större nationellt perspektiv så står Norge och Sverige, liksom stora delar av övriga Norden, inför samma demografiska utmaningar. I respektive land diskuteras hur kommuner inom en region bör samarbeta mer för att kunna hantera de framtida problemen. Men det sker ingen utbredd diskussion på nationellt plan hur kommuner längs med den svensk-norska statsgränsen kan samverka, precis som de kan göra med grannkommunerna i sina egna länder, för att möta de demografiska utmaningarna.

Skulle det vara möjligt – och när blir det helt nödvändigt – att utveckla en ökad arbetsfördelning av samhällsservice mellan gränskommunerna för att hantera den demografiska utvecklingen? Detta är en fråga som Svensk-norska samarbetsfonden har diskuterat under en tid. Tillsammans med norska ambassaden i Stockholm avhöll fonden den 8 april 2019 ett seminarium kring gränskommunernas demografiska sårbarhet. Som underlag till diskussionerna fick forskningsinstitut Nordregio i uppdrag att ta fram denna specifika rapport. I samband med seminariet presenterades också exempel på hur gränskommunerna har löst några av sina problem genom samverkan inom hälsosektorn. Även konkreta exempel på samarbete i gränskommittéerna redovisades.

Denna rapport och övrigt material från seminariet finns också att ladda ner elektroniskt från fondens hemsida svensknorskafonden.org.

Stockholm i maj 2019

Lars Engqvist

Ordförande

Svensk-norska samarbetsfonden

Christian Syse

Ambassadör

Kungl. Norska ambassaden i Stockholm

Innehåll

1.	Sammanfattning	2
	Tabell 1–1: De Norsk-Svenska gränsregionala kommunerna	4
	Karta 1–1: Norska-Svenska regionala gränskommuner.....	5
2.	Statistik och kartor från State of the Nordic Region 2018	6
	Karta 2.1 – Befolkningsprognos 2030.....	6
	Karta 2.2 – Förändring i försörjningsbörda för äldre 2007–2017	8
	Karta 2.3 – Försörjningsbörda för äldre 2030	10
	Karta 2.4 – Försörjningsbörda för unga 2016	12
	Karta 2.5 – Internationell nettomigration 2011–2016.....	14
	Karta 2.6 – Relationen mellan internationell migration och befolkningsökning år 2016.....	16
	Karta 2.7 – Könslans i den totala befolkningen 2016	18
	Karta 2.8 – Könslans bland befolkningen i arbetsför ålder 2016	20
	Karta 2.9 – Andelen högskoleutbildade 2016.....	22
	Karta 2.10 – Sysselsättningsgrad 2016.....	24
	Karta 2.11 – Ungdomsarbetslöshet 2016	26
3.	Demografiskt sårbarhetsindex.....	28
	Data	28
	Tröskelvärden.....	29
	Resultat	30
	Karta 3.1 – Demografiskt sårbarhetsindex för Norden 2019.....	30
	Karta 3.2 – Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av åldersgrupp 0–14	32
	Karta 3.3 – Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av åldersgrupp 15–24	34
	Karta 3.4 – Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av åldersgrupp 25–54	36
	Karta 3.5 – Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av åldersgrupp 55–64	38
	Karta 3.6 – Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av åldersgrupp 65+.....	40
	Karta 3.7 – Demografisk sårbarhet indikerad av könslans i den totala populationen	42
	Karta 3.8 – Demografisk sårbarhet indikerad av könslans bland befolkningen i arbetsför ålder	44
	Karta 3.9 – Demografisk sårbarhet indikerad av födelsetal	46
	Karta 3.10 – Demografisk sårbarhet indikerad av dödstal	48
	Karta 3.11 – Demografisk sårbarhetsindikator indikerad av nettomigration	50

1. Sammanfattning

2011 presenterade Nordregio med hjälp av ett så kallat demografiskt sårbarhetsindex en bild vilka befolkningsmässiga utmaningar som regioner och kommuner i Norden står inför. Nu, 8 år senare, har bilden uppdaterats, men med särskild fokus på de kommuner ligger utmed den 1630 km långa riksgränsen mellan Norge och Sverige, eftersom uppdateringen har gjorts på uppdrag av Svensk-norska kulturfonden.

Studien visar att den demografiska sårbarheten har ökat i många kommuner, framför allt på grund av en åldrande befolkning och fortsatt urbanisering. Immigrationen är en motsatt positiv kraft, som emellertid inte förmår att balansera de negativa effekterna av åldrande och utflyttning till de större städerna. De relativt få men intressanta exemplen som bryter mönstret är de kommuner som har tillgång eller närhet till högre utbildning och de vars arbetsmarknad karakteriseras av ungdomsattraktiva branscher.

Generellt sett har Norden en positiv befolkningsutveckling, en ökning med 8,1% under de senaste tio åren jämfört med EU:s 2,4% under samma period. Samtidigt blir befolkningen allt mer koncentrerad till de större städerna. Särskilt tydlig är denna urbanisering i Sverige där 80% av befolkningsökningen fram till 2030 förväntas koncentrerad till ett relativt smalt band från Stockholm över till Göteborg och vidare längs kusten söderut till Malmö. Norge har en betydligt mer utspridd befolkningstillväxt, vilket inte minst visar sig utmed riksgränsen där man till skillnad från den svenska sidan finner flera kommuner där man kan räkna med befolkningsökning över 10% fram emot 2030.

Den främsta anledningen till den positiva befolkningsutvecklingen i Norden är överskottet i den internationella migrationen. På regional nivå har samtliga regioner i Norge, Sverige och Danmark upplevt en nettoinvandring motsvarande 2,5% och däröver under de senaste 5 åren. Många mindre landsbygdkommuner i Norge och Sverige har till och med haft en nettoinvandring som överstiger 10%. Hela gränsregionen följer denna trend med undantag för ett par kommuner i Østfold. Totalt i Norden är 27% av kommunerna beroende av nettoinvandringen för sin befolkningstillväxt. Det gäller framför allt på den svenska sidan av den södra delen av gränsregionen, medan grannkommunerna på den norska sidan skulle haft en befolkningsökning även utan migration. Ju längre norrut man kommer desto fler blir kommunerna med minskande befolkning, med undantag för gränstrakterna mellan Jämtland och Trøndelag.

Försörjningsbördan för äldre, dvs. förhållandet mellan åldersgrupperna 65+ och 15-64 år, ökar generellt sett kraftigt överallt utom i storstadsområdena, där tillströmningen av unga från landsbygden och utlandet är stor på grund av tillgången till utbildning och arbete. De högsta nivåerna finner man i norra och östra Finland, där det finns kommuner som kommer att ha mer än en person i pensionsålder för varje person i arbetsför ålder. Även kommunerna i gränsregionen kommer att se en ökning i försörjningsbördan för äldre, men inte värre än i övriga delar utanför storstadsområdena. Generellt sett ökar försörjningsbördan snabbare på den svenska sidan av gränsen med undantag för Åre kommun i Jämtland.

Samlat sett över alla åldrar råder det jämvikt mellan könen i Norden (100,5 kvinnor på 100 män). I åldersgruppen 15-64 år finns emellertid en tydlig manlig övervikt, framför allt på grund av en kraftig överrepresentation av män i denna åldersgrupp bland dem som har migrerat till Norden på senare år. I gränsregionen är det manlig dominans i den norra delen, medan de södra delarna har en mer balanserad befolkningssammansättning. När det kommer till könsbalans bland befolkningen i arbetsför ålder så blir det manliga överskottet ännu mer påtagligt. Bara ett fåtal kommuner har en balanserad situation varav samtliga ligger i Norge medan det manliga överskottet med 90 eller färre kvinnor på 100 män dominerar i de nordliga svenska gränskommunerna.

Den högsta sysselsättningsgraden (över 85%) i Norden finns på Island, Färöarna, Åland samt i några kommuner i Norge och Sverige. Även i gränsregionen är sysselsättningsgraden på ganska höga nivåer, framför allt på den svenska sidan. Svenska kommuner brottas emellertid fortfarande med hög ungdomsarbetslöshet, vilket även visar sig i gränsregionen med undantag för kommuner med populära vintersportdestinationer som Malung-Sälen i Dalarna och Åre i Jämtland. Sverige och Norge har med sina 42% vardera Nordens högsta andelar av befolkningen med eftergymnasial utbildning. Det gäller emellertid inte i gränsregionen där de flesta kommunerna ligger på EU-nivå (31%) eller strax därunder. Undantagen är kommuner med närhet till högre utbildning såsom Högskolan i Østfold, Universitetet i Tromsø och Mitthögskolan i Östersund.

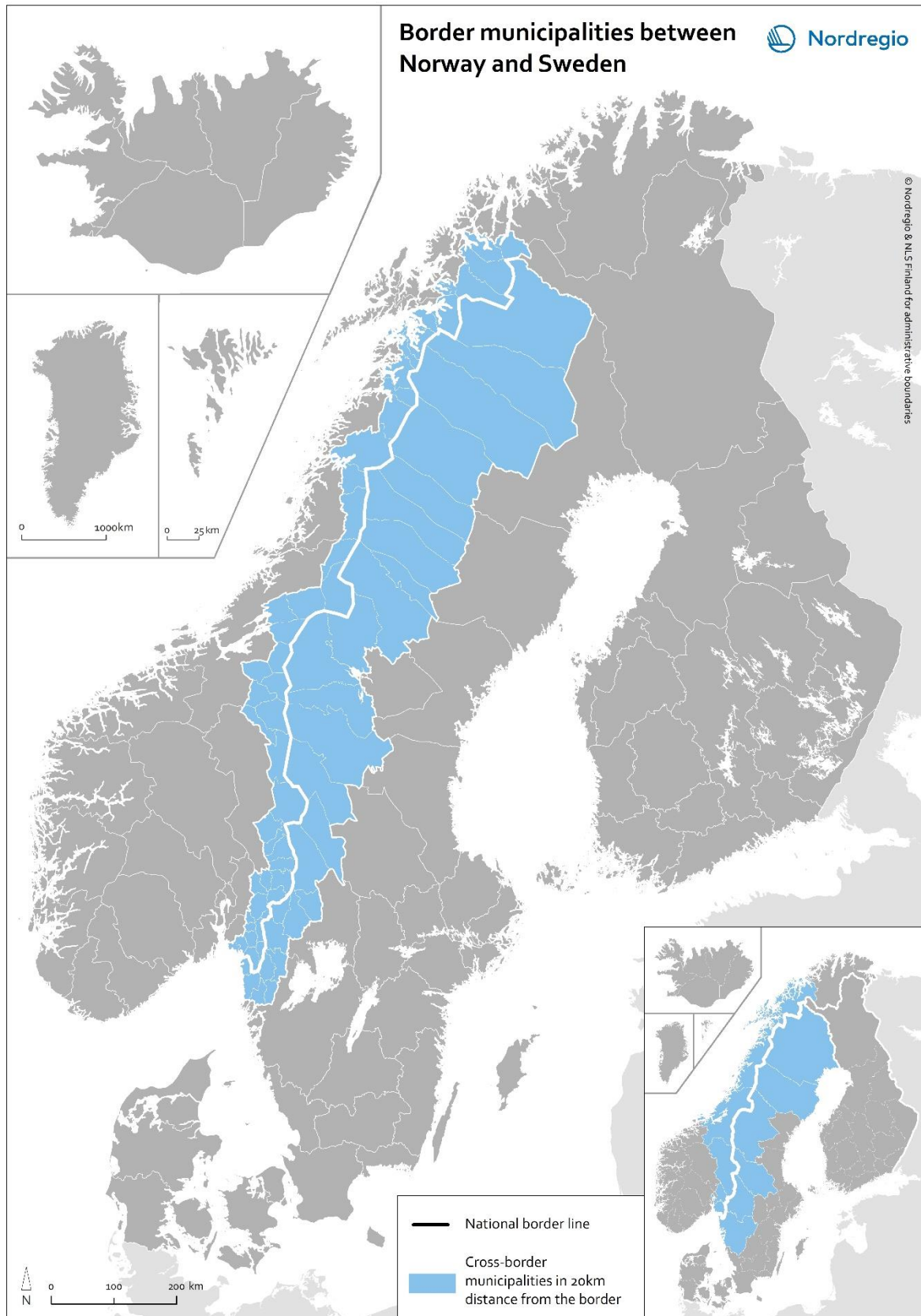
Den demografiska sårbarheten bedöms med hjälp av 10 indikatorer, varav fem avser åldersstruktur, två könsbalansen, två naturliga förändringar (antalet födda och döda) och en migration. För varje indikator har ett tröskelvärde beräknats utifrån det nordiska genomsnittet och viktat i förhållande till den totala befolkningsförändringen och kommunens storlek. Indexvärdet för en kommun består av det totala antalet indikatorer som passerar tröskelvärdet för sårbarhet. I gränsregionen ligger de flesta kommuner på en hög sårbarhetsnivå (7-10). Fredrikstad i Østfold och Nes i Akershus har den minsta demografiska sårbarhet i form av tre indikatorer som korsar tröskelvärdena. Ytterligare 9 norska kommuner har ett index som är lägre än 7. På den svenska sidan har Åre i Jämtland det lägsta värdet 4, följt av Krokom i Jämtland och Strömstad i Västra Götaland med fem indikatorer som passerar tröskelvärdena.

De Norsk-Svenska gränsregionala kommunerna definieras som alla de kommuner som har en gräns mot Norge respektive Sverige samt de kommuner som ligger inom 20 km från gränsen.

Kommunerna är listade i tabell 1–1 och är markerade på karta 1–1.

Tabell 1–1: De Norsk-Svenska gränsregionala kommunerna

Sverige			Norge		
Kod	Kommun	Region	Kod	Kommun	Region
SE1430	Munkedal	Västra Götaland	NO0101	Halden	Østfold
SE1435	Tanum	Västra Götaland	NO0105	Sarpsborg	Østfold
SE1438	Dals-Ed	Västra Götaland	NO0106	Fredrikstad	Østfold
SE1439	Färgelanda	Västra Götaland	NO0111	Hvaler	Østfold
SE1460	Bengtstors	Västra Götaland	NO0118	Aremark	Østfold
SE1486	Strömstad	Västra Götaland	NO0119	Marker	Østfold
SE1730	Eda	Värmland	NO0121	Rømskog	Østfold
SE1737	Torsby	Värmland	NO0122	Trøgstad	Østfold
SE1765	Årjäng	Värmland	NO0125	Eidsberg	Østfold
SE1766	Sunne	Värmland	NO0128	Rakkestad	Østfold
SE1784	Arvika	Värmland	NO0221	Aurskog-Høland	Oslo og Akershus
SE2023	Malung	Dalarna	NO0236	Nes	Oslo og Akershus
SE2039	Älvdalen	Dalarna	NO0402	Kongsvinger	Hedmark
SE2309	Krokom	Jämtland	NO0419	Sør-Odal	Hedmark
SE2313	Strömsund	Jämtland	NO0420	Eidskog	Hedmark
SE2321	Åre	Jämtland	NO0423	Grue	Hedmark
SE2326	Berg	Jämtland	NO0425	Åsnes	Hedmark
SE2361	Härjedalen	Jämtland	NO0426	Våler	Hedmark
SE2421	Storuman	Västerbotten	NO0427	Elverum	Hedmark
SE2422	Sorsele	Västerbotten	NO0428	Trysil	Hedmark
SE2425	Dorotea	Västerbotten	NO0434	Engerdal	Hedmark
SE2462	Vilhelmina	Västerbotten	NO0441	Os	Hedmark
SE2506	Arjeplog	Norrbottn	NO1805	Narvik	Nordland
SE2510	Jokkmokk	Norrbottn	NO1826	Hattfjelldal	Nordland
SE2523	Gällivare	Norrbottn	NO1832	Hemnes	Nordland
SE2584	Kiruna	Norrbottn	NO1833	Rana	Nordland
			NO1840	Saltdal	Nordland
			NO1841	Fauske	Nordland
			NO1845	Sørfold	Nordland
			NO1849	Håbmer - Hamarøy	Nordland
			NO1850	Divtasvuodna - Tysfjord	Nordland
			NO1854	Ballangen	Nordland
			NO1919	Gratangen	Troms
			NO1920	Lavangen	Troms
			NO1922	Bardu	Troms
			NO1924	Målselv	Troms
			NO1933	Balsfjord	Troms
			NO1939	Storfjord	Troms
			NO5004	Steinkjer	Trøndelag
			NO5025	Røros	Trøndelag
			NO5026	Holtålen	Trøndelag
			NO5032	Selbu	Trøndelag
			NO5033	Tydal	Trøndelag
			NO5034	Meråker	Trøndelag
			NO5038	Verdal	Trøndelag
			NO5041	Snåsa	Trøndelag
			NO5042	Lierne	Trøndelag
			NO5043	Røyrvik	Trøndelag

Karta 1–1: Norska-Svenska regionala gränskommuner

2. Statistik och kartor från State of the Nordic Region 2018

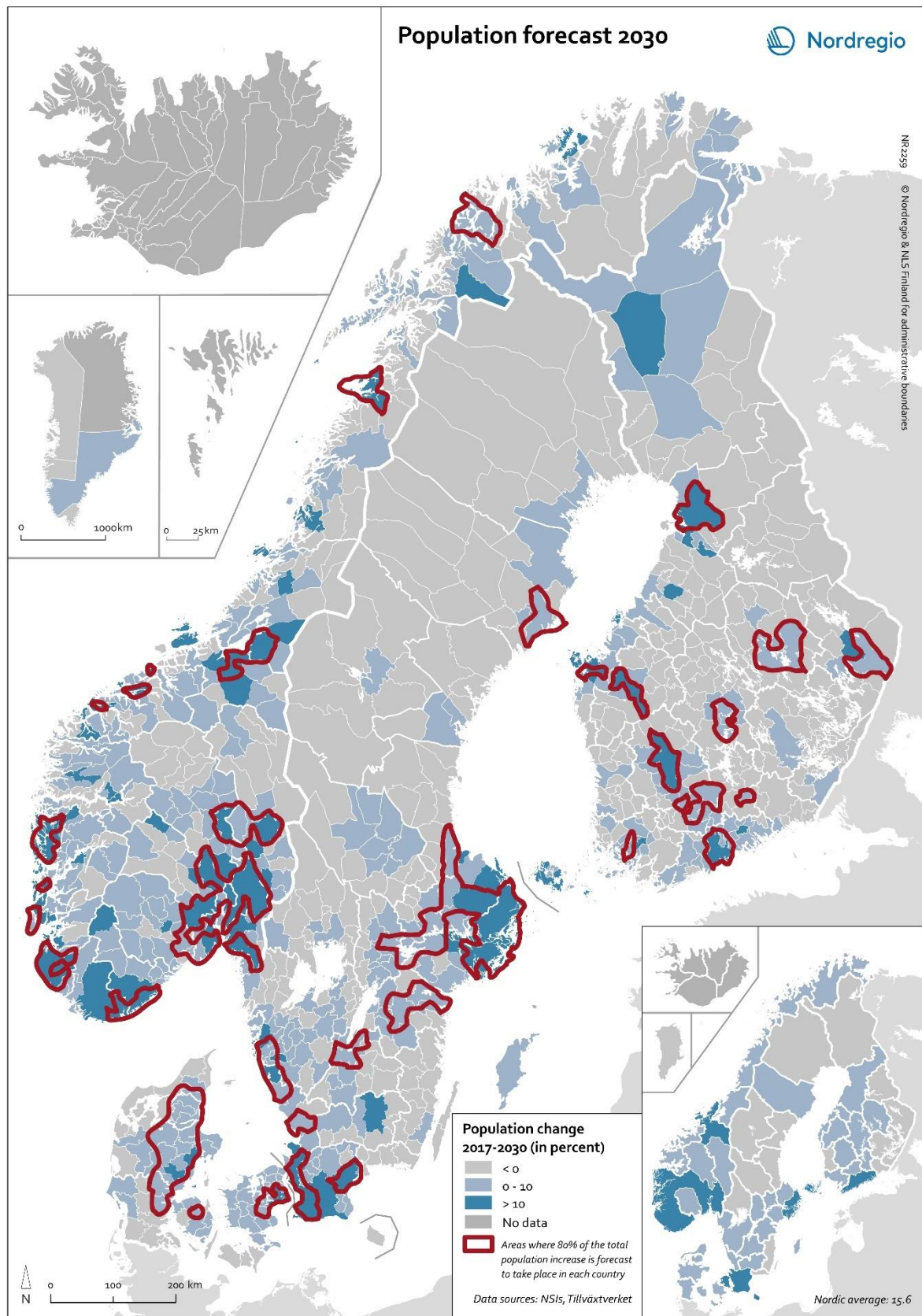
Karta 2.1 – Befolkningsprognos 2030

Den här kartan visar de förväntade befolkningsförändringarna i de nordiska kommunerna mellan år 2017 och 2030. Den mindre kartan visar de förväntade befolkningsförändringarna i de nordiska regionerna mellan år 2017 och 2030.

De blå färgerna representerar den förväntade befolkningsökningen och den mörkblå indikerar den största ökningen (mer än 10%). Den ljusgrå färgen indikerar befolkningsminskning. Kommuner med ingen tillgängliga befolkningsdata visas i mörkgrått (till exempel Island). De inringade områdena i rött är kommunkluster som kommer att bidra med 80% av befolkningsökningen inom respektive land.

De nationella statistiska instituten i Norden och den svenska myndigheten Tillväxtverket förväntar sig att befolkningen i Norden kommer att fortsätta öka ända fram till 2030. Men dessa siffror döljer det faktum att det finns stora skillnader inom länderna. Kartan framhäver det faktum att befolkningsökningen kommer att koncentrera sig kring de större tätorterna i de flesta av de nordiska länderna förutom Grönland.

De norsk-svenska gränskommunerna är inte undantagna från denna trend. Flera kommuner som är en del av Stor-Oslo i fylkena Akershus och Østfold kommer att uppleva en stor befolkningsökning det kommande decenniet. Även regionen kring Lillehammer kommer att uppleva en stor befolkningsökning. Få större städer finns inom eller nära gränsen på den svenska sidan och endast 3 kommuner kommer se en befolkningsökning (Strömstad, Tanum och Årjäng). I den nordliga delen av gränsregionen så kommer kommuner som är en del av eller nära de andra norska storstadsregionerna (*byregioner*) Bodø, Tromsø och Trondheim att få se en befolkningsökning. En del av ökningen kan tillskrivas specifika lokala förhållanden, såsom att den norska försvarsmakten har en stor närvaro i Troms fylke och mer specifikt i Bardu kommun.

Karta 2–1: Befolkningsprognos 2030

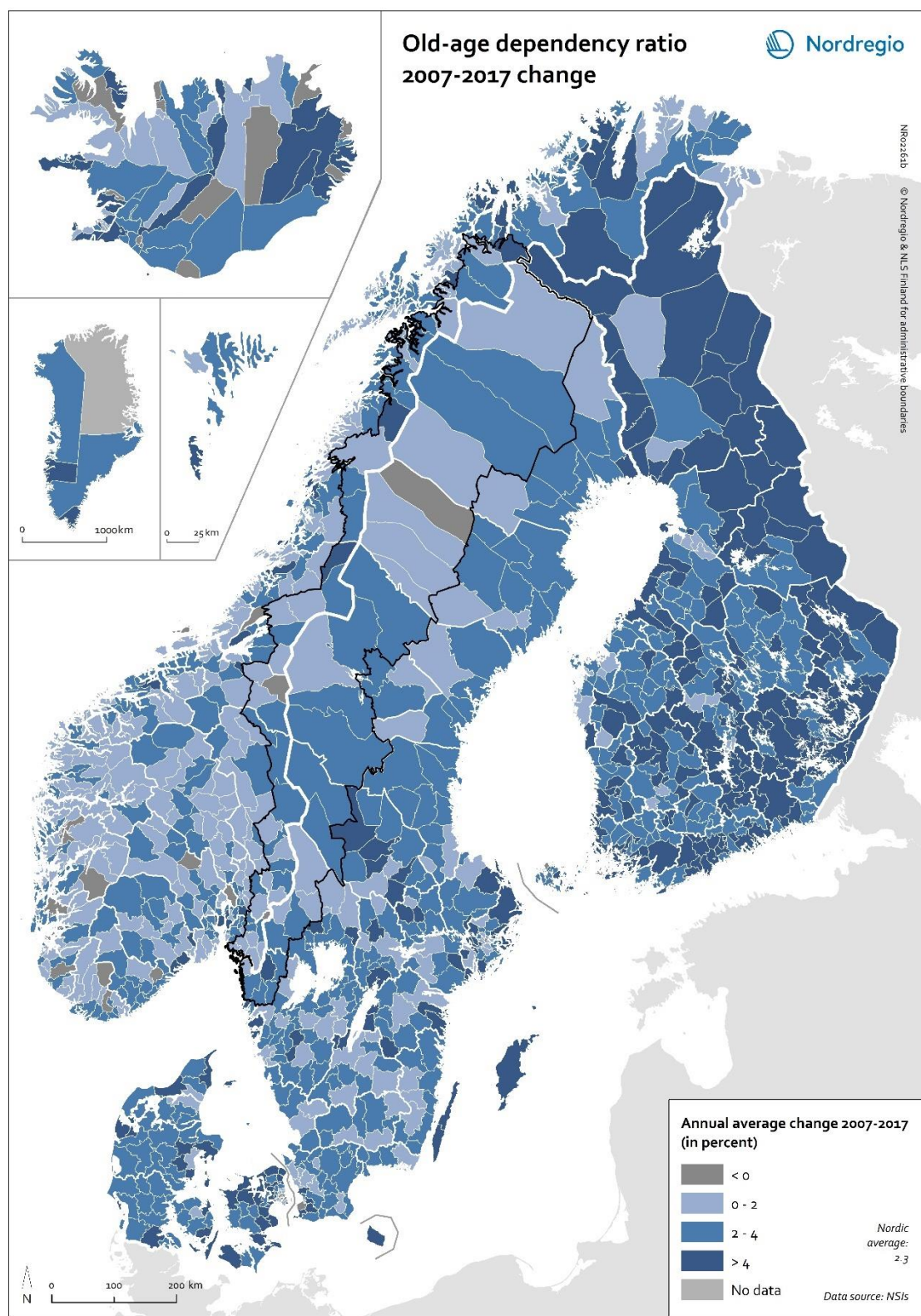
Karta 2.2 – Förändring i försörjningsbörda för äldre 2007–2017

Den här kartan visar förändringar i försörjningsbördan för äldre personer i de nordiska kommunerna mellan 2007 och 2017. Försörjningsbörda är förhållandet mellan antalet äldre personer som är generellt sett ekonomiskt inaktiva (d.v.s. över 65 år) jämfört med antalet personer i arbetsför ålder (d.v.s. 15–64 år). Det är en standardindikator som används för att mäta belastningen på befolkningen i arbetsför ålder.

De blå färgerna representerar positiva förändringar (d.v.s. åldrande befolkning), där mörkblå indikerar de största förändringarna. Den mörkgrå indikerar negativ förändring. Kommuner med ingen tillgängliga data visas i ljusgrått.

Den här kartan framhäver den åldrande befolkningen i Norden. Åldrandet av befolkningen mellan 2007 och 2017 har varit minst påtaglig i storstadsområden. I dessa så har den negativa förändringen till största delen orsakats av tillströmningen av unga personer från landsbygden och utlandet som har flyttat till städerna för utbildning och arbete. Höga årliga genomsnittsökningar över 4% inträffade i landsbygdsområden i Finland, Island och förortskommuner till de större städerna i Danmark, såsom Århus och Köpenhamn.

Generellt sett så ser man i gränskommunerna en ökande försörjningsbörda på befolkningen i arbetsför ålder. De enda undantagen är Rømskog i Østfold, Sorsele i Västerbotten och Tydal i Trøndelag. Dock verkar denna trend inte ha varit lika påtaglig jämfört med andra kommuner i Norden. Den genomsnittliga ökningen har i stort sett varit under 4% med de enda undantagen Dals-Ed i Västra Götaland, Røyrvik i Trøndelag, Saltdal i Nordland och Storfjord i Troms.

Karta 2–2: Förändring i försörjningsbörda för äldre 2007–2017

Karta 2.3 – Försörjningsbörda för äldre 2030

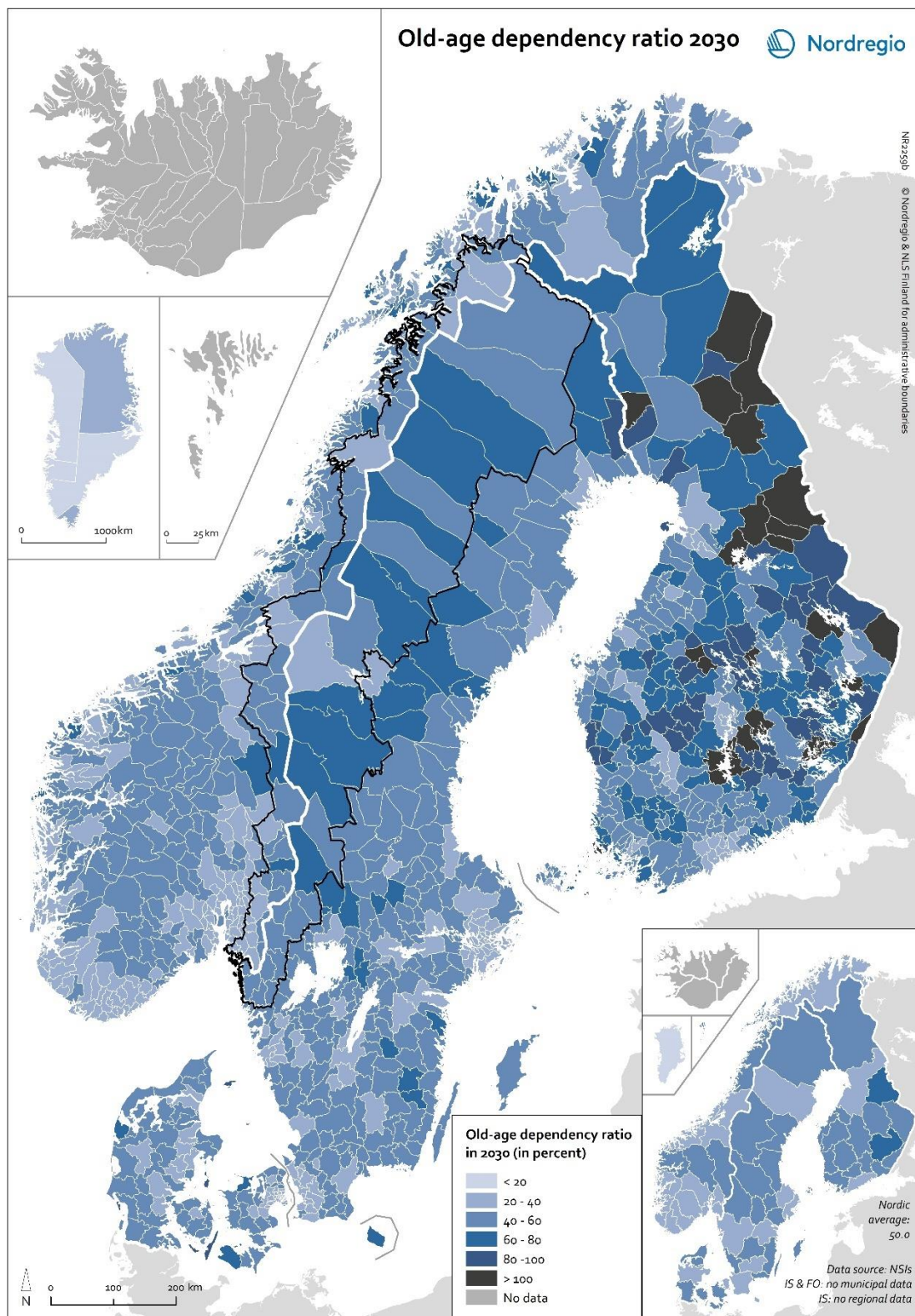
Den här kartan visar den förväntade försörjningsbördan för äldre personer i de nordiska kommunerna år 2030. Den mindre kartan visar den förväntade försörjningsbördan för äldre personer i de nordiska regionerna. Försörjningsbörda är andelen äldre personer som är generellt sett ekonomiskt inaktiva (d.v.s. över 65 år) jämfört med antalet personer i arbetsför ålder (d.v.s. 15–64 år). Det är en standardindikator som används för att mäta belastningen på befolkningen i arbetsför ålder.

Den blå färgskalan representerar den förväntade försörjningsbördan (d.v.s. åldrande befolkning). Mörkblå färger representerar kommuner där försörjningsbördan förväntas bli hög och de ljusblå färgerna representerar kommuner där försörjningsbördan förväntas bli lägre. Den svarta färgen indikerar kommuner där försörjningsbördan väntas bli över 100%. Kommuner med ingen tillgängliga data visas i grå färg.

Samtliga nationella statistiska institut i Norden förväntar sig att trenden med en åldrande befolkning kommer att fortsätta de närmsta åren. Nästan alla nordiska kommuner förväntas ha en högre försörjningsbörda för äldre personer år 2030 jämfört med idag. Dessa ökningarna kommer dock att börja från olika nivåer och fortsätta i olika tempon som reflekterar skillnaderna i nuvarande åldersstrukturer och förväntade demografiska beteenden. Mycket högre försörjningsbörda förväntas i många landsbygdsområden och mindre befolkningstäta områden. De högsta beräknade nivåerna är för kommuner i norra och östra Finland, som kommer att ha mer än en person i pensionsålder för varje person i arbetsför ålder. De flesta landsbygdsområden i Norge, Sverige, Danmark och Finland kommer att ha en lägre försörjningsbörda för äldre, men dessa nivåer varierar stort, mellan 20% och 100%. Stora delar av Grönland kommer att bibehålla en relativt ung åldersstruktur inom sin befolkning ända fram till 2030.

Den här kartan är baserad på kommunala och regionala data från de nationella statistiska instituten. Däremot, så var ingen data på kommunal nivå tillgänglig för varken Island eller Färöarna samt ingen data på regional nivå för Island.

Gränskommunerna kommer i stort sett att se en ökning av försörjningsbördan. Dock så kommer denna ökning att variera inom regionen. Kommunerna med den minsta ökningen (under 20%) finner man främst i Osloregionen och nära de andra storstadsområdena i Norge. I Sverige är det enda undantaget Åre kommun i Jämtland. Generellt sett, så kommer de svenska kommunerna att se en större ökning än de norska (mellan 40–80%) men kommer inte att vara lika stor som en del kommuner i Finland och förmodligen att stanna under 80% ökning.

Karta 2–3: Försörjningsbörda för äldre 2030

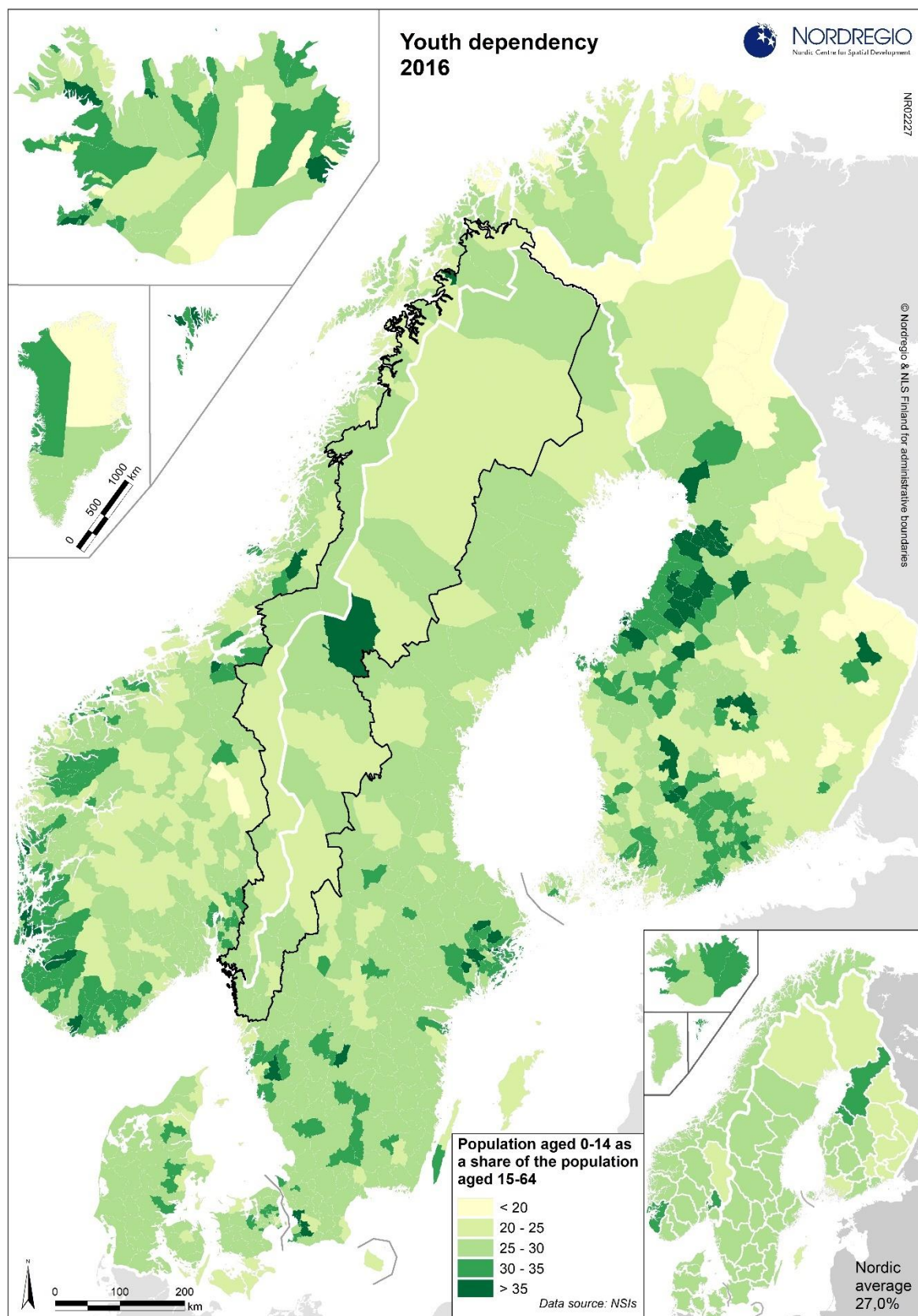
Karta 2.4 – Försörjningsbörda för unga 2016

Den här kartan visar andelen av befolkningen i åldern 0–14 jämfört med befolkningen i åldern 15–64 på kommunal och regional nivå över hela Norden år 2016. Det här måttet går vanligtvis under namnet försörjningsbörda för unga.

Den gröna färgen representerar andelen unga personer i befolkningen som procentandel av befolkningen i arbetsför ålder, där mörkare färger indikerar en högre procentandel och ljusare färger indikerar en lägre procentandel. Det nordiska genomsnittet är 27%.

Den här kartan visar på ett tydligt rumsligt mönster på försörjningsbörda för unga 2016, med relativt höga andelar i kommunerna kring huvudstadsområdena och andra storstadsområden (Iljo och Limingo i Finland, Rennesøy i Norge, Knivsta och Vaxholm i Sverige), och generellt sett medel-låga värden i glesbefolkade områden i norra Sverige och Grönland men också norra och östra Finland.

Kommunerna i gränsregionen har en tydligt åldrande befolkning men försörjningsbördan för unga personer visar ändå på värden mellan 20–30% som ligger nära det nordiska genomsnittet. Ett påtagligt undantag är Krokom i Jämtland som visar en försörjningsbörda på över 35%, alltså en av de högsta i hela Norden.

Karta 2-4: Försörjningsböda för unga 2016

Karta 2.5 – Internationell nettomigration 2011–2016

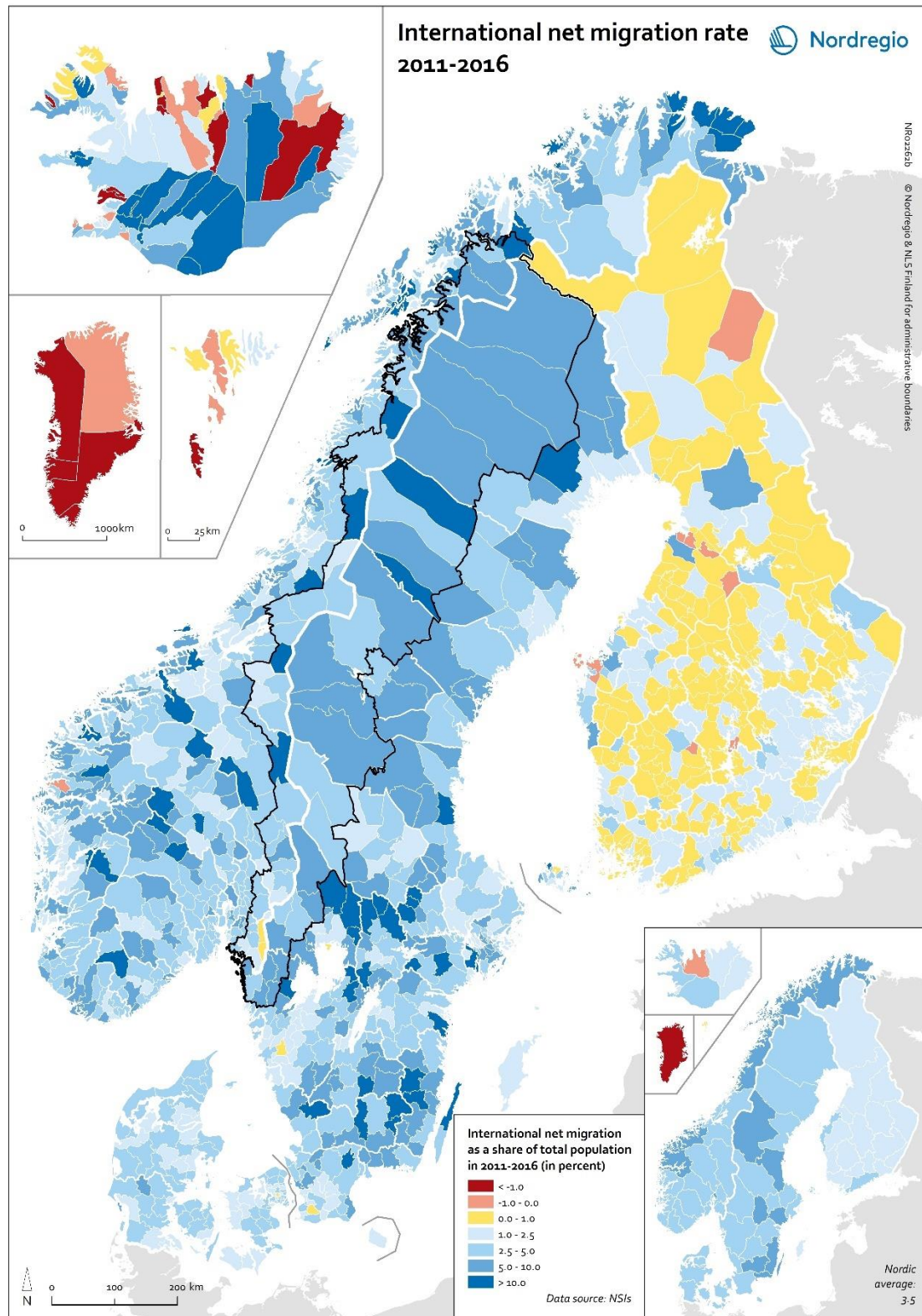
Den här kartan visar den internationella nettomigrationen för de nordiska kommunerna mellan år 2011 och 2016. Den mindre kartan visar den internationella nettomigrationen i de nordiska regionerna mellan år 2011 och 2016.

Migration har kommit att bli en stor källa för befolkningsökningen i Norden. Sedan år 2000 har befolkningen i Norden ökat med 2.7 miljoner. 30% av denna ökning kommer från den naturliga ökningen (fler födselar än dödsfall) och 70% kommer från nettomigrationen (mer invandrare än utvandrare). Detta betyder att det mesta av befolkningsökningen kommer av invandring från andra nordiska länder eller utomnordiska länder.

Den blå färgen indikerar en positiv internationell nettomigration som andel av den totala befolkningen år 2011–2016. Den röda färgen indikerar en negativ internationell nettomigration som andel av den totala befolkningen 2011–2016. Den gula färgen indikerar en stabil internationell nettomigration som andel av den totala befolkningen 2011–2016.

Det har varit signifikanta skillnader på regional och kommunal nivå inom Norden. På regional nivå såg alla regioner i Norge, Sverige och Danmark en ökning av den internationella nettomigrationen på över 2,5%. I Finland hade endast huvudstadsregionen en liknande utveckling medan alla andra regioner hade mindre men fortfarande en positiv utveckling. På Island så fanns det en mix av regioner som både såg positiv och negativ internationell nettomigration. På kommunal nivå så var det många kommuner i Norge och Sverige som såg en ökning på mer än 10%. De flesta av dessa befann sig utanför huvudstadsområdena och hade mindre befolkningsstorlek. Finland hade mindre ökning från internationell migration och ingen kommun hade en ökning på mer än 10% och några backade till och med. På Island finns det ett mer varierat mönster med några kommuner som hade stora ökning och några som backade, däribland några som ligger nära huvudstadsregionen.

Hela gränsregionen visar på en positiv trend för internationell nettomigration. De enda undantagen är de två kommunerna Aremark och Marker i Østfold. Därmed utgör gränsregionen inget undantag för den här trenden där även små landsbygdskommuner ser höga nivåer av invandring.

Karta 2–5: Internationell nettomigration 2011–2016

Karta 2.6 – Relationen mellan internationell migration och befolkningsökning år 2016

Den här kartan visar den internationella migrationens betydelse för att skapa befolkningsökning i vissa kommuner och regioner år 2016. Den här kartan visar befolkningsförändring på kommunal nivå (stora kartan) och regional nivå (mindre kartan).

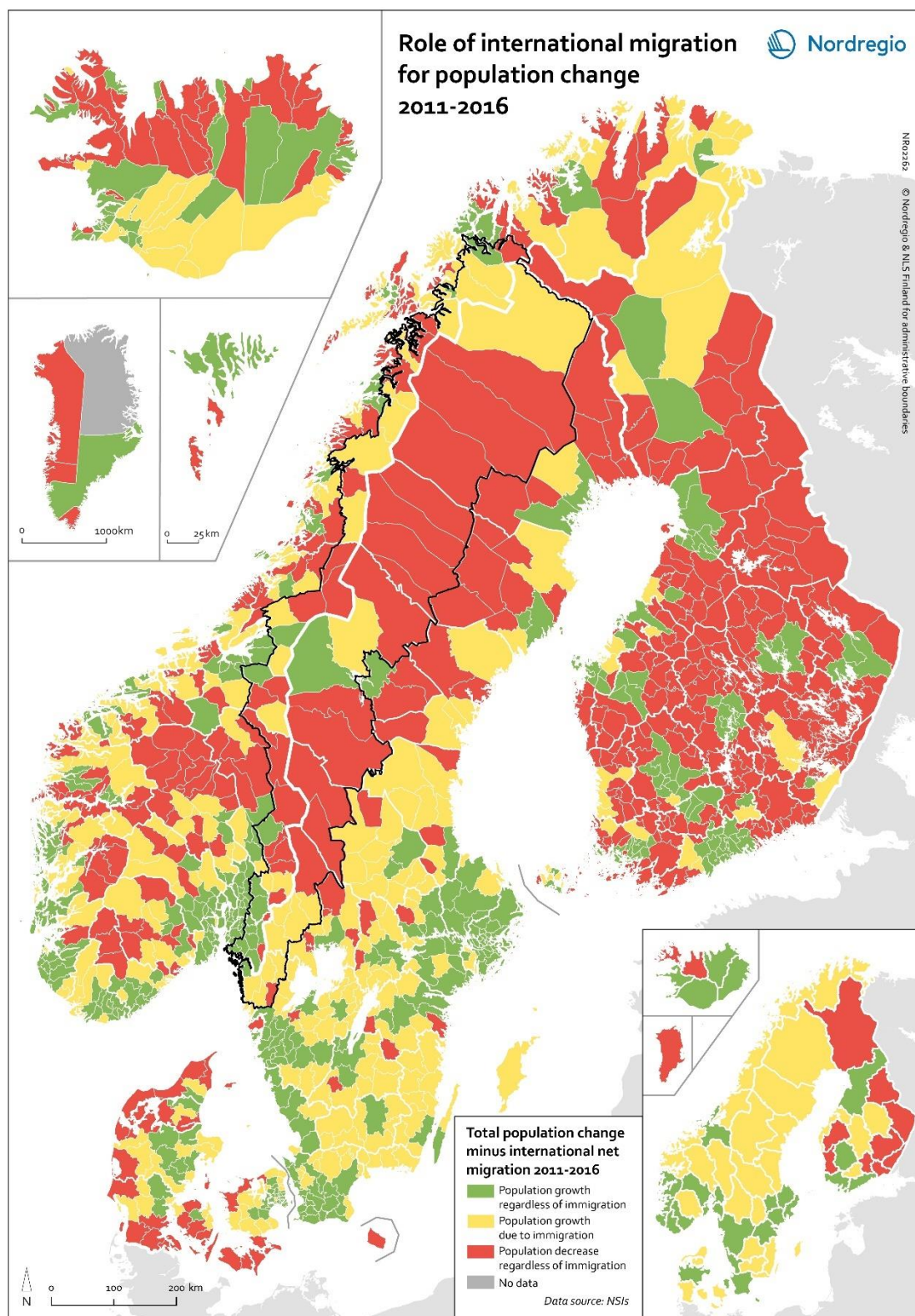
De gröna och gula områdena på kartan visar kommuner/regioner där befolkningen ökade under 2016. I de gula områdena skulle inte en befolkningsökning ha skett utan invandring medan i de gröna områdena så skulle en befolkningsökning ha skett även utan invandring. De röda områdena visar områden där befolkningsminskning skedde även med invandring.

Internationell migration syftar på personer som har flyttat till eller från utlandet. Den här kartan skiljer inte mellan olika former av migration. Det kan handla om arbetskraftsinvandring eller för utbildning, flyktingar som har fått uppehållstillstånd eller medborgare som har återvänt från utlandet.

I Norden observeras en trend där många landsbygdskommuner upplever en åldrande befolkning och befolkningsminskning. Den här kartan visar att denna trend skulle ha varit ännu mer påtaglig utan internationell migration.

Under 2016 växte befolkningen i Norden med 252 205 invånare. 78% av denna ökning skedde tack vare en positiv nettoinvandring. På kommunal nivå är den internationella migrationens roll ännu mer påtaglig. 324 kommuner (27%) ökade sin befolkning endast tack vare invandring. Eller uttryckt på ett annat sätt, mer än 60% av kommunerna i Norden skulle ha sett en befolkningsminskning om det inte vore för invandring.

I den norsk-svenska gränsregionen varierar befolkningsförändringen i hela regionen. I Østfold och Akershus visar nästan alla kommuner en befolkningsökning även utan invandring. Eftersom de flesta kommunerna där är en del av Stor-Oslo så är det kanske inte så överraskande. På den svenska sidan ser de flesta kommunerna i Värmland och Västra Götaland en befolkningsökning tack vare invandring, med det enda undantaget Strömstad. Ju längre norrut man kommer desto mer kommuner ser man med en befolkningsminskning oaktat immigrationens betydelse. Det är i stort sett endast i gränsregionen Jämtland/Trøndelag som vissa kommuner ser en befolkningsökning både tack vare naturlig ökning och invandring.

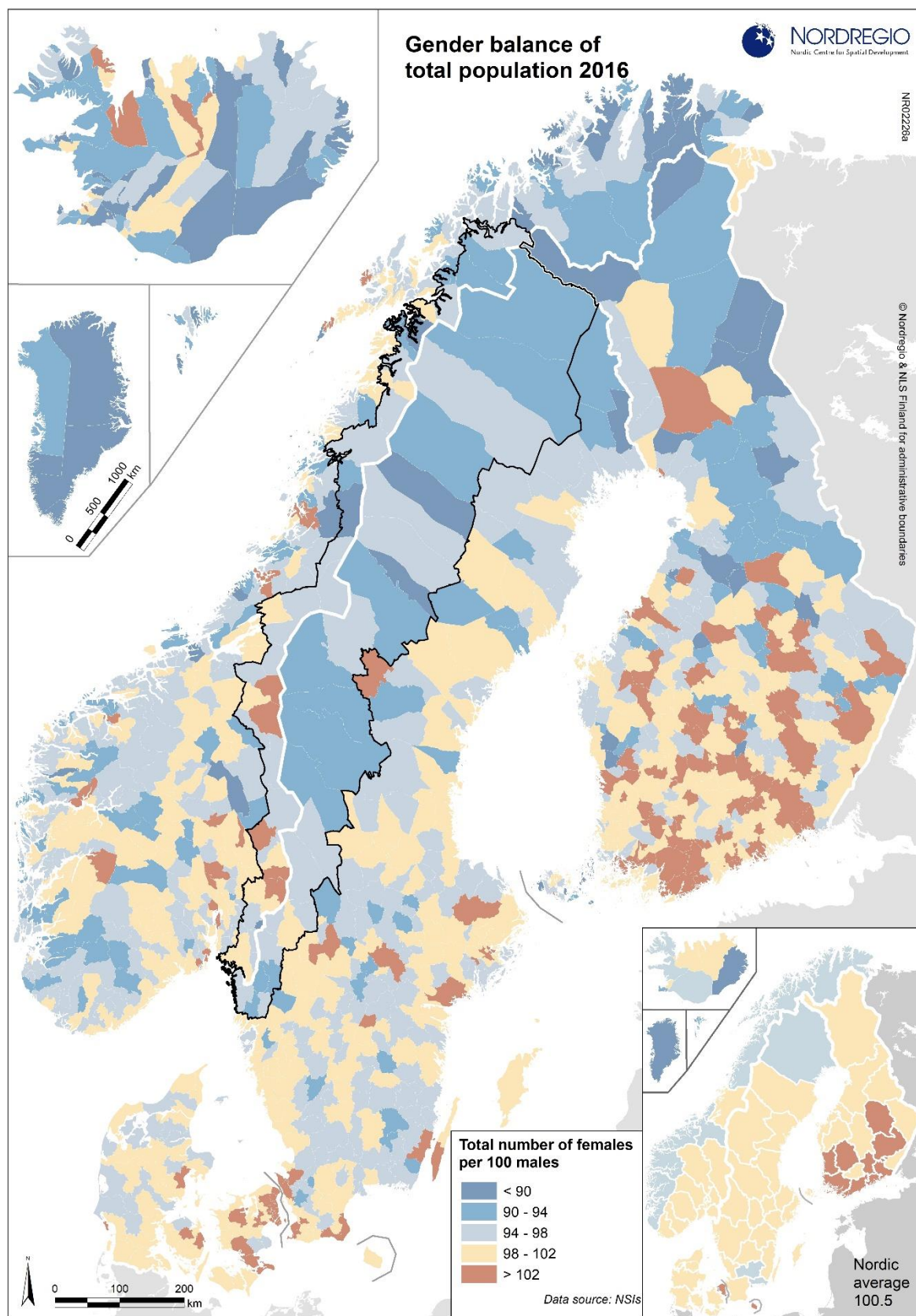
Karta 2–6: Relationen mellan internationell migration och befolkningsökning år 2016

Karta 2.7 – Könnsbalans i den totala befolkningen 2016

De blå färgerna på kartan representerar en manlig övervikt i respektive kommun eller region (mindre än 98 kvinnor per 100 män). De röda färgerna är lika med kvinnlig övervikt (mer än 102 kvinnor per 100 män). De gula färgerna visar på en balans mellan kvinnor och män (mellan 98 och 102 kvinnor per 100 män). Det nordiska genomsnittet är 100,5.

I stora delar av norra Sverige, Finland och Norge, men också på Island och Grönland tenderar det att vara en manlig övervikt på kommunal nivå. I södra Sverige och Norge samt i Danmark visar de flesta kommuner däremot en könsbalans eller en kvinnlig övervikt i befolkningen. I södra Finland däremot så är det ett mer blandat mönster genom att de flesta kommuner antingen har en balans eller en kvinnlig övervikt. På regional nivå har majoriteten av regionerna en balanserad situation med avseende på kön. Undantagen inkluderar Norrbotten i Sverige, regioner längst kusten i Norge, de flesta regionerna på Island och Grönland där män tar upp en större andel av befolkningen och i flera regioner i Södra Finland där kvinnor utgör en större andel av befolkningen.

Även i gränsregionen har de södra delarna en liknande situation med en balanserad könsfördelning eller med kvinnlig övervikt. Några kommuner i Østfold (Eidsberg, Fredrikstad, Halden, Hvaler, Rakkestad och Sarpsborg) har en balanserad situation, medan Elverum, Grue och Kongsvinger i Hedmark har en kvinnlig övervikt. I Trøndelag har Holtålen en balanserad situation medan Røros och Tydal har en kvinnlig övervikt. Två kommuner i Nordland, Ballangen och Fauske, har en balanserad situation. Den enda kommunen på den svenska sidan som har en balanserad situation är Arvika i Värmland. 5 kommuner ser en tydlig manlig övervikt (mindre än 90 kvinnor per 100 män), Dorotea och Sorsele i Västerbotten, Rømskog i Østfold samt Hattfjelldal och Tysfjord i Nordland. Resten av gränsregionen ser ett kvinnligt underskott på mellan 90–98.

Karta 2-7: Könsbalans i den totala befolkningen 2016

Karta 2.8 – Könsl balans bland befolkningen i arbetsför ålder 2016

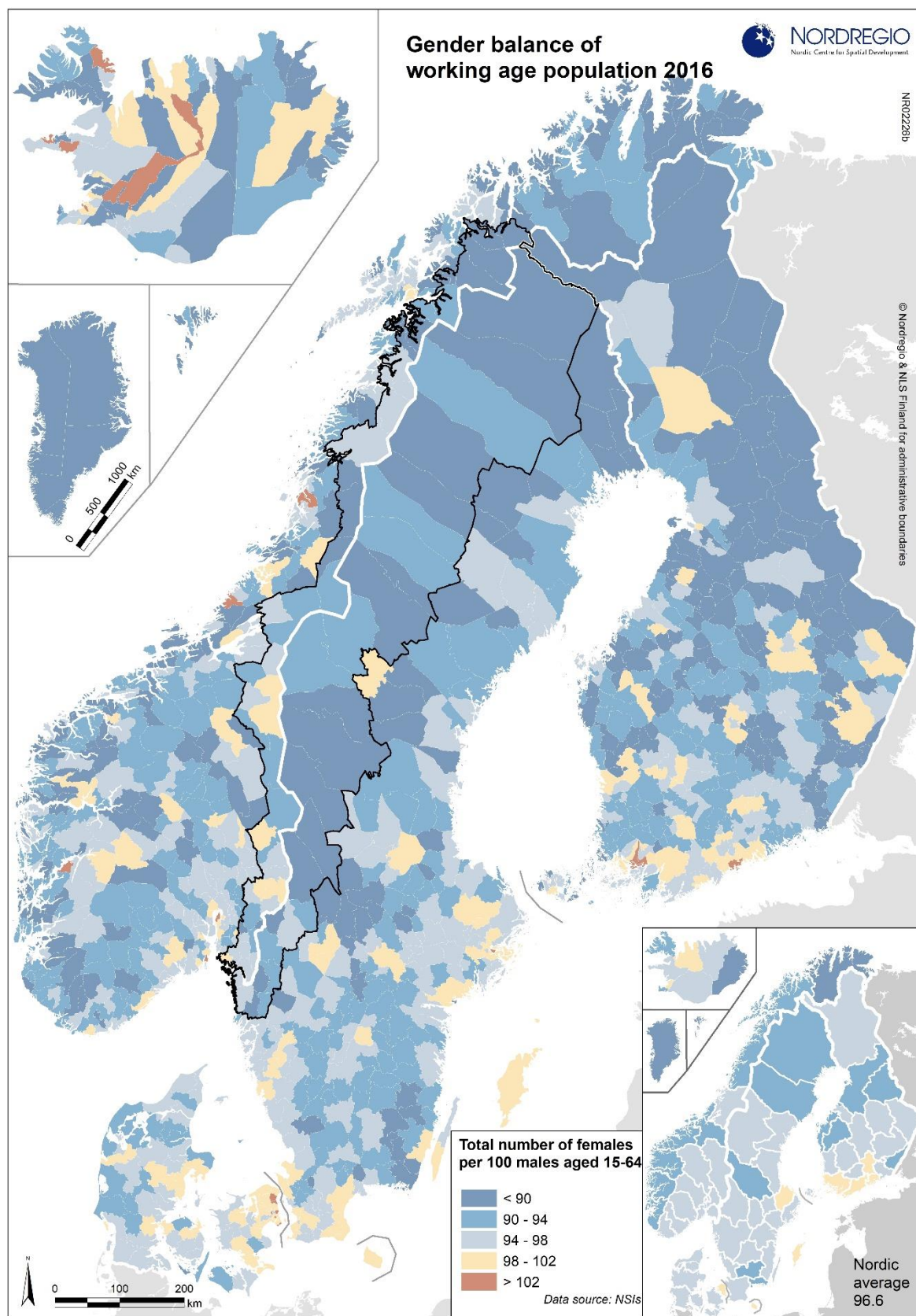
Den här kartan visar antalet kvinnor i arbetsför ålder (15–64 år) per 100 män i samma ålder på kommunal och regional nivå över hela Norden år 2016.

De blå färgerna på kartan representerar en manlig övervikt inom åldersgruppen 15–64 inom varje kommun eller region (mindre än 98 kvinnor per 100 män). De röda färgerna representerar en kvinnlig övervikt inom åldersgruppen 15–64 i varje kommun eller region (mer än 102 kvinnor per 100 män). Den gula färgen visar på en balans mellan kvinnor och män i åldersgruppen 15–64 i varje kommun eller region (mellan 98 och 102 kvinnor per 100 män). Det nordiska genomsnittet är 96,6.

Generellt sett är befolkningen i arbetsför ålder dominerad av män i de nordiska kommunerna och regionerna. Den här ojämna könsfördelningen är mest framträdande i norra Finland och Sverige samt på Grönland. En mer balanserad situation framträder i huvudstadsområdena samt ett mindre antal kommuner över hela Norden. Det finns också ett antal mindre kommuner där kvinnor överträffar män i antal. Dessa finns i Danmark, Södra Finland och på Island.

I de nordiska länderna är det vanligt att kvinnor i arbetsför ålder flyttar till de större städerna för utbildning eller jobb. Detta kan förklara den skeva könsfördelningen i de nordiska kommunerna och regionerna utanför huvudstäderna och storstadsområdena.

När det kommer till könsbalans bland befolkningen i arbetsför ålder så blir det manliga överskottet ännu mer påtagligt i gränsregionen. Ingen kommun visar på en kvinnlig övervikt och endast ett fåtal visar på en balanserad situation, alla dessa ligger i Norge. Det manliga överskottet är mer påtagligt i de norra delarna av regionen.

Karta 2–8: Könsbalans bland befolkningen i arbetsför ålder 2016

Karta 2.9 – Andelen högskoleutbildade 2016

Den här kartan visar andelen individer i åldern 25–64 med högskoleutbildning i alla nordiska kommuner år 2016. Den mindre kartan visar andelen individer i åldern 25–64 med högskoleutbildning i alla nordiska regioner år 2016.

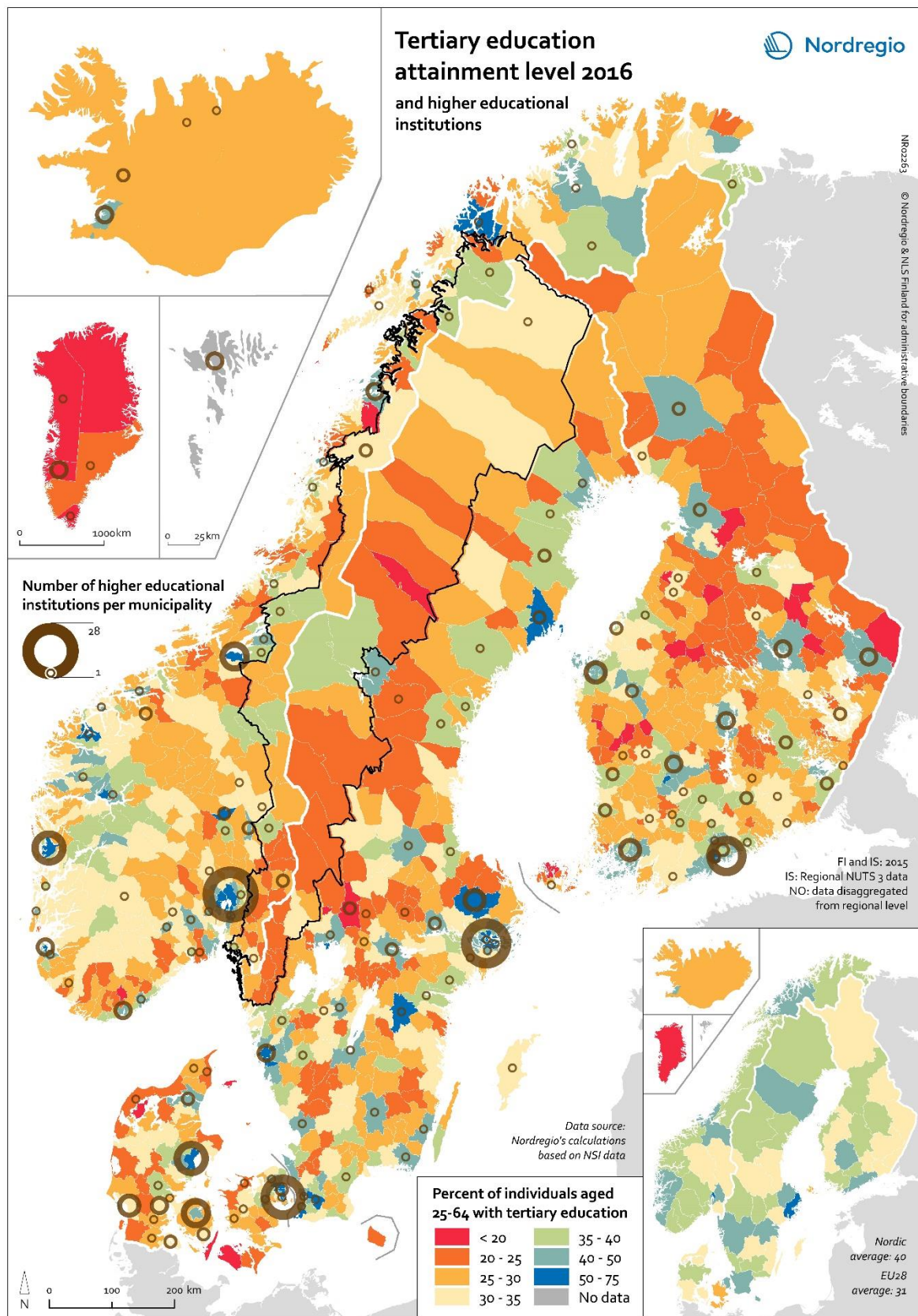
Den gula/röda nyansen indikerar kommuner där andelen individer med en högskoleutbildning faller under 35%. Den röda färgen indikerar kommuner med den lägsta nivån av andelen högskoleutbildade. Den gröna/blå nyansen indikerar kommuner med andelen högskoleutbildade på över 35%. Den mörkblå färgen indikerar kommuner med den högsta andelen. Den grå färgen indikerar kommuner med ingen relevant data. Storleken på cirklarna är proportionerliga med antalet institutioner som erbjuder utbildning på hög nivå per kommun.

Nivån på andelen högskoleutbildade är hög, med ett nordiskt genomsnitt på 40% jämfört med EU:s 31%. På en nationell nivå, så har Sverige och Norge (42%) den högsta andelen av deras befolkning med en högskoleutbildning. Finland (39%), Island (39%) och Danmark (37%) har också en relativt hög andel. Andelen av befolkningen med lägst antal högskoleutbildade finns i Grönland (19%).

Det finns en betydande variation bland dessa siffror, med siffror så låga som 9% (Qaasuitsup, Grönland) och så höga som 73% (Danderyd, Sverige). Den högsta andelen personer med en högskoleutbildning kan man finna i kommuner kring huvudstäderna (25 av topp 50) men också i mindre städer med stora universitet. Till exempel Lund (69%) och angränsande kommunen Lomma (66%) i Sverige, Trondheim (55%) och Stavanger (52%) i Norge och Århus i Danmark (51%).

Kommuner med den lägsta andelen högskoleutbildade i befolkningen finner man på landsbygden. Dessa inkluderar Qaasuitsup (9%), Kujalleq (10%) och Qeggata (12%) på Grönland, Kivijärvi (15%) i Finland, Iveland (18%) i Norge, Lolland (19%) i Danmark och Munkfors (19%) i Sverige. Det som är intressant är att även om det nordiska genomsnittet för andelen högskoleutbildade bland befolkningen i arbetsför ålder är mycket högre än EU genomsnittet så har mer än hälften (59%) av de nordiska kommunerna en lägre andel än genomsnittet för EU (31%). Det betyder att det finns ett gap mellan ett mindre antal högpresterande kommuner och resten.

För de flesta kommuner i gränsregionen faller andelen högskoleutbildade under både EU genomsnittet och det nordiska. Det finns emellertid några som verkar knapra in på det nordiska genomsnittet. Det verkar som att de kommuner som har en hög andel har dragit nytta av att det existerar institutioner som erbjuder utbildning på hög nivå i grannskapet. Högskolan i Østfold bidrar förmodligen till de höga siffrorna i Fredrikstad och Halden, medan de övriga kommunerna i Østfold har siffror under EU-genomsnittet. Kongsvinger i Hedmark har låga siffror trots att det finns en institution där. Detta kan förklaras av att institutionen är en del av den norska polishögskolan som utbildar bland annat blivande poliser. Elverum i Hedmark drar nytta av att ha ett av campusen för Innlandets högskola. 4 kommuner i Hedmark och Trøndelag (Os, Røros, Tolga och Tynset) visar på ganska höga nivåer trots avsaknad av institutioner. Snåsa och Steinkjer i Trøndelag drar förmodligen nytta av närheten till Nord Universitetet, däremot så visar Rana på ganska låga värden trots att man har ett campus i kommunen. 4 kommuner i Nordland och Troms (Bardu, Hamarøy, Målselv och Narvik) visar på ganska höga värden tack vare universitet i Tromsø. På den svenska sidan visar få kommuner höga värden. De få undantagen är Arvika i Värmland samt Krokoms och Åre i Jämtland som förmodligen drar nytta av att vara nära Mittuniversitetet i Östersund. Institutionen i Kiruna kommun är ett campus som är en del av Luleå Tekniska Universitet.

Karta 2–9: Andelen högskoleutbildade 2016

Karta 2.10 – Sysselsättningsgrad 2016

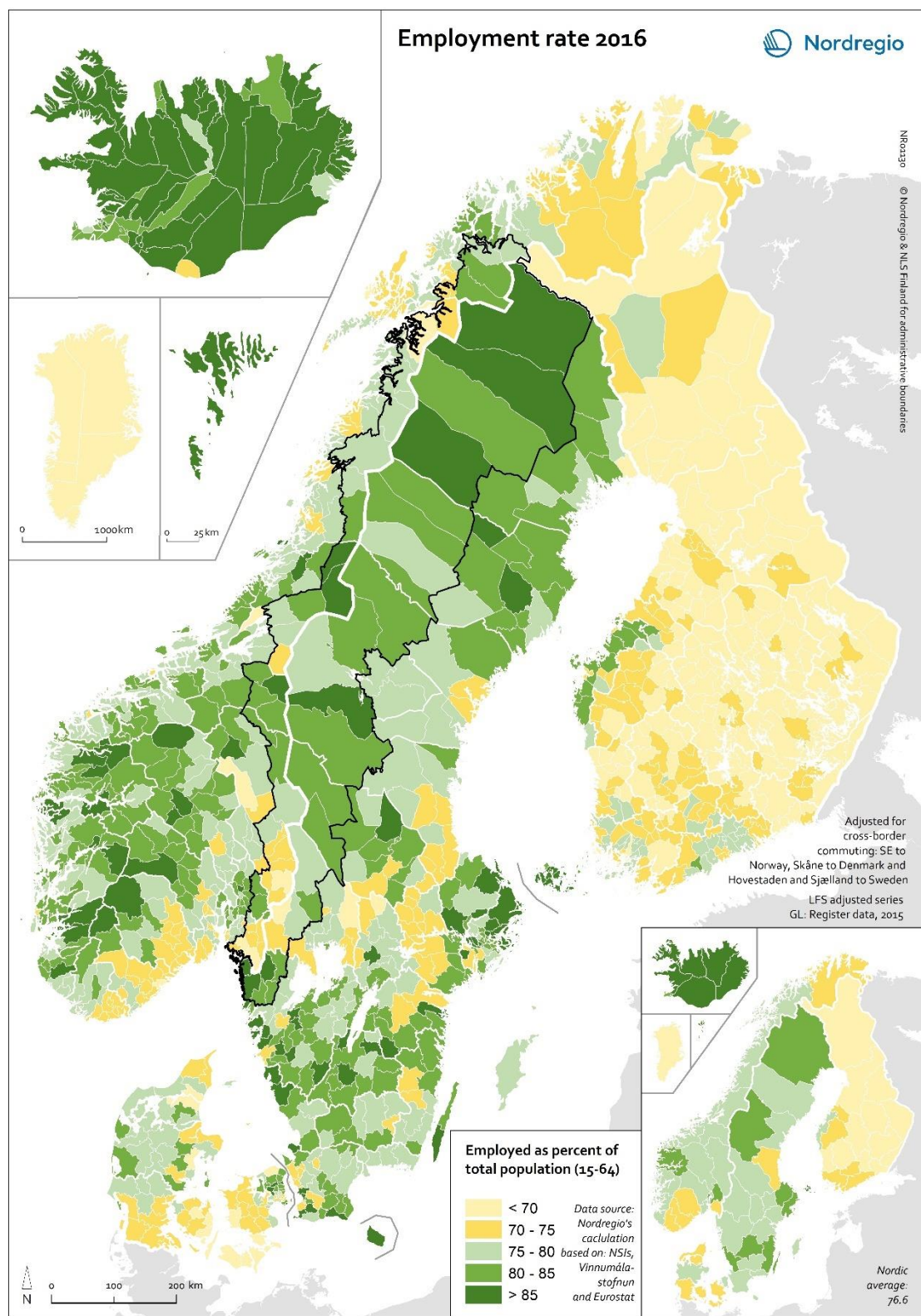
Den här kartan visar sysselsättningsgraden i alla nordiska kommuner beräknad utifrån den totala andelen sysselsatta personer jämfört med personer i arbetsför ålder (15–64 år). Den mindre kartan visar sysselsättningsgraden för alla nordiska regioner.

De gröna färgerna indikerar kommuner med en sysselsättningsgrad över 75% år 2016 och där den mörkgröna färgen representerar en sysselsättningsgrad på över 85%. Den gula färgen indikerar kommuner där sysselsättningsgraden faller under 75% år 2016. Den ljusgula färgen indikerar kommuner där sysselsättningsgraden ligger under 70% år 2016.

Den högsta sysselsättningsgraden i Norden finns på Island, Färöarna, Åland och hos mindre kommuner i Norge. Alla kommuner på Färöarna och Island har en sysselsättningsgrad på över 85%. Sysselsättningsgrad på över 85% kan också ses i flera kommuner i Sverige, inklusive kommuner i de främsta arbetsmarknadsregionerna Stockholm (Ekerö, Täby och Värmdö); Göteborg (Kungälv, Lerum och Stenungsund) och Malmö-Lund (Lomma och Ystad). I Danmark återfinns den högsta sysselsättningsgraden i huvudstadsområdet där tre kommuner (Allerød, Egedal och Dragør) hade en sysselsättningsgrad på över 85%. Fastlandsfinland (med det enda undantaget Österbotten), Grönland och Syd-Själland i Danmark är undantagen som visar en lägre sysselsättningsgrad än resten av Norden.

Även om det finns många landsbygdskommuner med hög sysselsättningsgrad så är majoriteten av alla jobb i Norden koncentrerade till de större arbetsmarknadsregionerna. 34% av den totala arbetskraften i Norden jobbar i huvudstäderna och ytterligare 20 % i de övriga storstäderna. Den här trenden tyder också på att storstäderna växer på bekostnad av landsbygdsområdena.

Den totala sysselsättningsgraden i gränsregionen är på ganska höga nivåer och verkar göra ganska bra ifrån sig jämfört med andra nordiska regioner. De flesta har en sysselsättningsgrad på över 75%. De som har lägre är för det mesta koncentrerade till de södra delarna av regionen, främst i Hedmark, Värmland och Østfold men också i Nordland och Troms.

Karta 2–10: Sysselsättningsgrad 2016

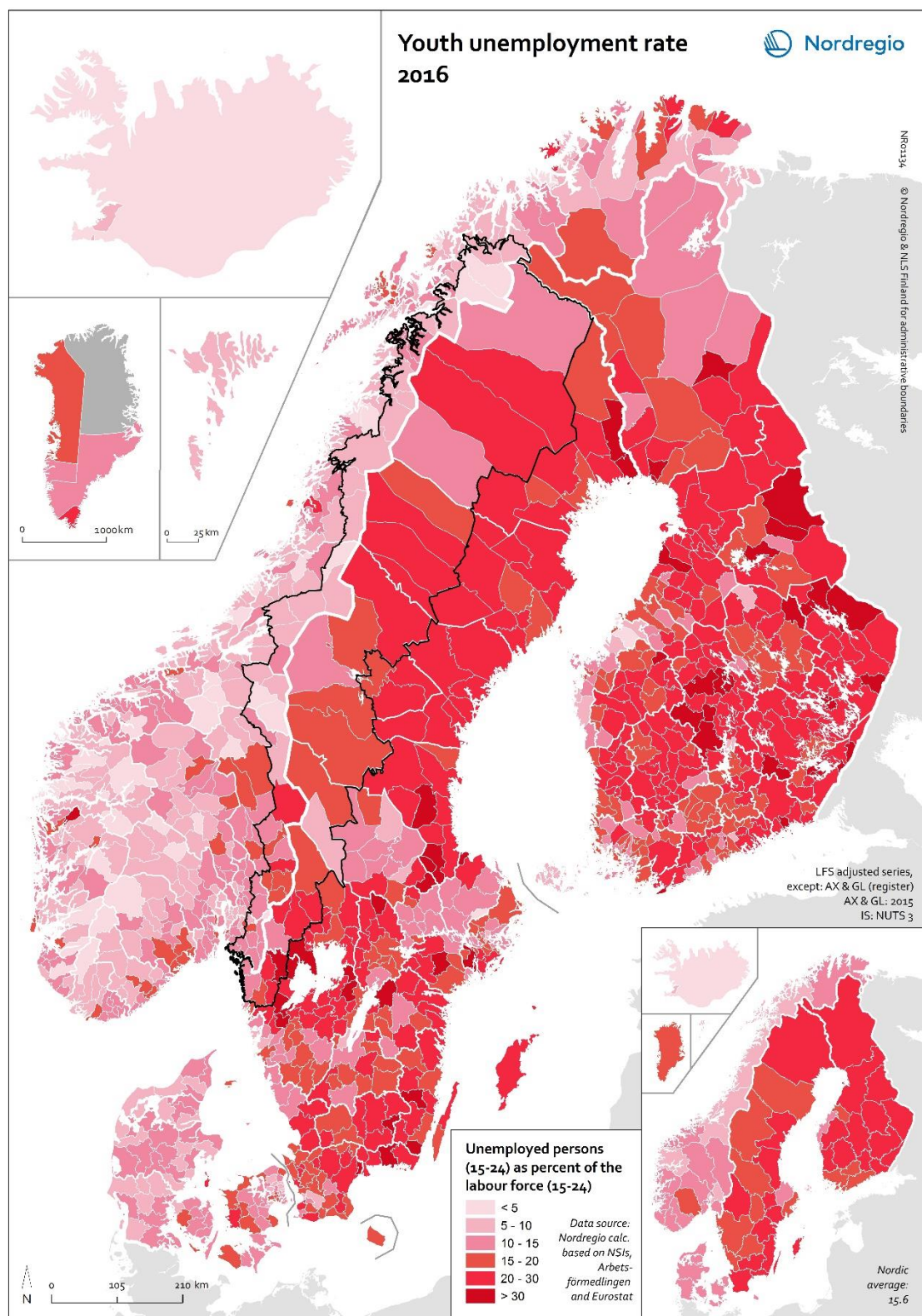
Karta 2.11 – Ungdomsarbetslöshet 2016

Den här kartan visar ungdomsarbetslösheten år 2016 i de nordiska kommunerna, som förhållandet mellan unga arbetslösa (15–24 år) som andel av arbetskraften (25–64 år). Den mindre kartan visar ungdomsarbetslösheten år 2016 i de nordiska regionerna.

Ju mörkare färg desto högre är ungdomsarbetslösheten 2016. Den ljusare färgen indikerar lägre ungdomsarbetslöshet år 2016. Den grå färgen indikerar kommuner utan tillgängliga data.

Trots att båda länderna visat förbättring sedan år 2008, så har Sverige och Finland fortfarande ett större antal kommuner med hög ungdomsarbetslöshet. På nationell nivå så har både Sverige (18,9%) och Finland (20,7%) högre ungdomsarbetslöshet än EU genomsnittet (18,7%), till skillnad från kommuner i Danmark och Norge som har lägre ungdomsarbetslöshet. Hög ungdomsarbetslöshet (över 25%) finns i flera landsbygdskommuner samt i kommuner som traditionellt varit dominerade av industrier, såsom Trollhättan, Sandviken och Bengtsfors i Sverige och Kemi, Imatra och Äänekoski i Finland.

Som redan påpekats skiljer sig nivån av ungdomsarbetslöshet mellan de nordiska länderna ganska markant. Och den norsk-svenska gränsregionen är inget undantag. På den svenska sidan så har kommunerna mycket högre nivåer av ungdomsarbetslöshet, men det finns en del anmärkningsvärda undantag. De kommuner som har en ungdomsarbetslöshet lägre än 15% kan förklaras med att specifika näringar som anställer yngre personer är etablerade i kommunen. Detta gäller exempelvis Malung-Sälen i Dalarna samt Åre i Jämtland som båda är stora vintersportdestinationer och Arjeplog i Norrbotten, där många av världens största biltillverkare testar sina nya bilar i vinterförhållanden, vilket skapar arbetstillfällen i hotell och restaurangbranschen. Dock så gäller inte detsamma för Norges största vintersportort Trysil, som faktiskt har en av Norges högsta ungdomsarbetslöshetssiffror.

Karta 2–11: Ungdomsarbetslöshet 2016

3. Demografiskt sårbarhetsindex

Data

De utvalda 10 indikatorerna som används för att beräkna demografisk sårbarhet involverar flera olika befolkningsfaktorer, åldersstruktur (5 indikatorer), könsbalans (2 indikatorer), naturliga förändringar (2 indikatorer) och migration (1 indikator). Den senaste statistiken för dessa indikatorer samlades in från de nationella statistiska instituten i Norden samt Nordregios egna databas, se tabell 3–1.

Tabell 3–1: Indikatorer för demografisk sårbarhet

Indikator	Territory	År	Referensdatum
Åldersstruktur: Befolkning i ålder 0–14 som andel av den totala befolkningen; Befolkning i ålder 15–24 som andel av den totala befolkningen; Befolkning i ålder 25–54 som andel av den totala befolkningen; Befolkning i ålder 55–64 som andel av den totala befolkningen; Befolkning i ålder 65+ som andel av den totala befolkningen;	SE	2018	31 december
	DK	2019	1 januari, kvartalsdata
	FI	2019	1 januari, kvartalsdata
	NO	2019	1 januari
	IS	2018	1 januari
	GL	2019	1 januari
	FO	2018	1 januari
Könsbalans: Antalet kvinnor per 100 män; Antalet kvinnor per 100 män, ålder 15–64	SE	2018	31 december
	DK	2019	1 januari, kvartalsdata
	FI	2019	1 januari, kvartalsdata
	NO	2019	1 januari
	IS	2018	1 januari
	GL	2019	1 januari
	FO	2019/2018	1 januari, 2019 månadsdata
Naturlig förändring: Födelseetal – Antal levande födda per 1 000 invånare; Dödstal -Antal döda per 1 000 invånare	SE	2017–2018	31 december
	DK	2017–2018	31 december
	FI	2017–2018	2018, kvartalsdata
	NO	2017–2018	31 december
	IS	2016–2017	31 december
	GL	2017–2018	31 december
	FO	2017–2018	2018 månadsdata
Migration: Nettomigration – Skillnaden mellan in och utvandring som andel av den totala befolkningen	SE	2014–2018	31 december
	DK	2014–2018	31 december
	FI	2014–2018	31 december
	NO	2014–2018	31 december
	IS	2013–2017	31 december
	GL	2014–2018	31 december
	FO	2014–2018	2018: månadsdata

Tröskelvärden

Det demografiska sårbarhetsindexet är baserat på varje kommuns demografiska situation när det kommer till åldersstruktur, könsbalans, naturlig befolkningsökning och migration. Det är baserat på 10 demografiska komponenter som representeras av 10 tidigare nämnda utvalda indikatorer. För varje komponent så har ett tröskelvärde beräknats för att kunna identifiera om en kommun skall anses vara sårbar eller ej (Tabell 3–2). Indexvärdet för varje kommun visar det totala antalet demografiska faktorer som passerar tröskelvärdet för sårbarhet.

Tröskelvärdet för åldersindikatorerna beräknades utifrån det nordiska genomsnittet och den potentiella ersättningsnivån. Detta betyder att genomsnittsvärdet för de nordiska kommunerna viktades med den totala befolkningsförändringen samt kommunens storlek, vilket gör att större kommuner gynnas när den årliga variationen är mindre. Tröskelvärden för födelse och dödstal är nära de nordiska genomsnitten. En mindre justering gjordes som baserades på standardavvikelsen för den totala befolkningsförändringen och tar då hänsyn till nettomigration för att kunna tillåta bättre potentiella ersättningsnivåer. Under de senaste åren så har könsbalansen kraftigt påverkats av invandring. Mer män än kvinnor i åldern 15–64 har invandrat vilket påverkar könsbalansen i denna åldersgrupp. Därmed så har tröskelvärdet för denna indikator följaktligen förändrats. För de övriga komponenterna är tröskelvärdena satta efter en balanserad situation och därmed oförändrade i förhållande till tröskelvärdena som användes i handboken *Att möta demografiska förändringar* från 2012.

Tabell 3–2: Demografiskt sårbarhetsindex för Norden 2019

Komponent	Indikator	Nordiska genomsnittet	Tröskelvärde	Referens år
Underskott av åldersgruppen 0–14	Befolkning i ålder 0–14 som andel av den totala befolkningen	17,1	Under 17,3%	2019
Underskott av åldersgruppen 15–24	Befolkning i ålder 15–24 som andel av den totala befolkningen	11,8	Under 12,0%	2019
Underskott av åldersgruppen 25–54	Befolkning i ålder 25–54 som andel av den totala befolkningen	39,4	Under 39,1%	2019
Överskott av åldersgruppen 55–64	Befolkning i ålder 55–64 som andel av den totala befolkningen	12,1	Över 12,0%	2019
Överskott av åldersgruppen 65+	Befolkning i ålder 65+ som andel av den totala befolkningen	19,6	Över 19,5%	2019
Fler män än kvinnor	Antal kvinnor per 100 män	99,9	Under 100	2019
Fler män än kvinnor (15–64)	Antal kvinnor per 100 män, åldersgrupp 15–64	93 (nordiska medianvärdet)	Under 93	2019
Underskott av levande födda	Födelseetal	10,6	Under 10,6	2017–2018 genomsnitt
Överskott av döda	Dödstal	9,0	Över 8,9	2017–2018 genomsnitt
Negativ migration (positiv utflyttning)	Nettomigration	0,6	Under 0,0%	2014–2018 genomsnitt

Resultat

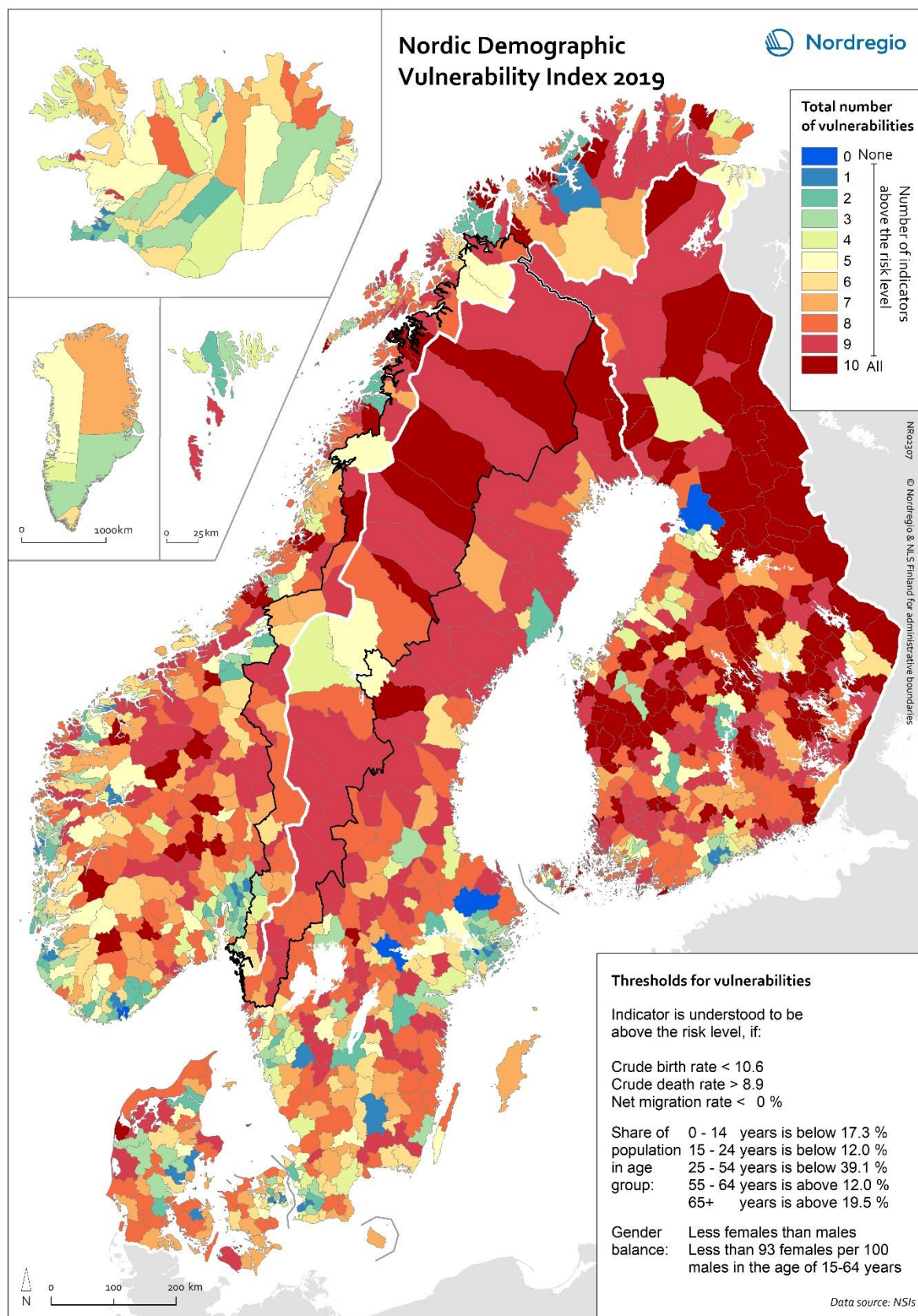
Karta 3.1 – Demografiskt sårbarhetsindex för Norden 2019

Den här kartan visar den demografiska sårbarheten för kommuner i Norden år 2019. Indexet visar på hur många sårbarheter kommuner i Norden står inför. Det är baserat på 10 demografiska indikatorer – fem relaterade till åldersstruktur, två till könsbalans, två till naturlig befolkningsförändring och en till migration. För varje indikator så har ett tröskelvärde beräknats baserat på vilka kommuner som kan anses vara i 'riskzonen'

Nivån av sårbarhet har helt enkelt beräknats av att räkna antalet indikatorer som en kommun har fallit över eller under tröskelvärdet. Det betyder att en hög siffra tyder på en hög risknivå. Det är viktigt att påpeka att förekomsten av en hög andel indikatorer som har korsat risknivån inte nödvändigtvis betyder att kommunen befinner sig i en katastrofal demografisk situation, det tyder snarare på att nivån av komplexitet i den demografiska utmaningen är hög.

De blå, gröna och ljusgula färgerna indikerar kommuner med en lägre andel demografiska riskfaktorer medan de orangea och röda tonerna indikerar kommuner med högre andel demografiska riskfaktorer. De flesta kommuner i avlägsna och glesbefolkade områdena, speciellt i norra Sverige och Finland har en högre andel demografiska sårbarheter medan mindre andelar kan ses i huvudsadsområden samt andra storstadsregioner.

I gränsregionen så har de flesta kommunerna en hög nivå av demografiska sårbarheter och de har därmed korsat tröskelvärdena för de flesta indikatorerna. 11 kommuner i Norge fick ett värde under 7. Fredrikstad i Østfold och Nes i Akershus var de kommuner som fick det lägsta värdet i gränsregionen, endast 3 (ljusgrön) indikatorer som har korsade tröskelvärdena. Målselv och Bardu i Troms, Rana i Nordland, Elverum i Hedmark, Aurskog-Høland i Akershus, Verdal i Trøndelag och Halden, Sarpsborg och Trøgstad i Østfold fick ett värde på mellan 4–6 (gul eller ljusgul). På den svenska sidan så var det Åre i Jämtland som fick det lägsta värdet med 4 indikatorer som korsade tröskelvärdena. Men också Krokom i Jämtland och Strömstad i Västra Götaland stod också ut från resten av kommunerna med 5 indikatorer som korsade tröskelvärdena. Antalet demografiska sårbarheter är högre i de nordligaste kommunerna, framförallt i Norrbotten och Västerbotten.

Karta 3–1: Demografiskt sårbarhetsindex för Norden 2019

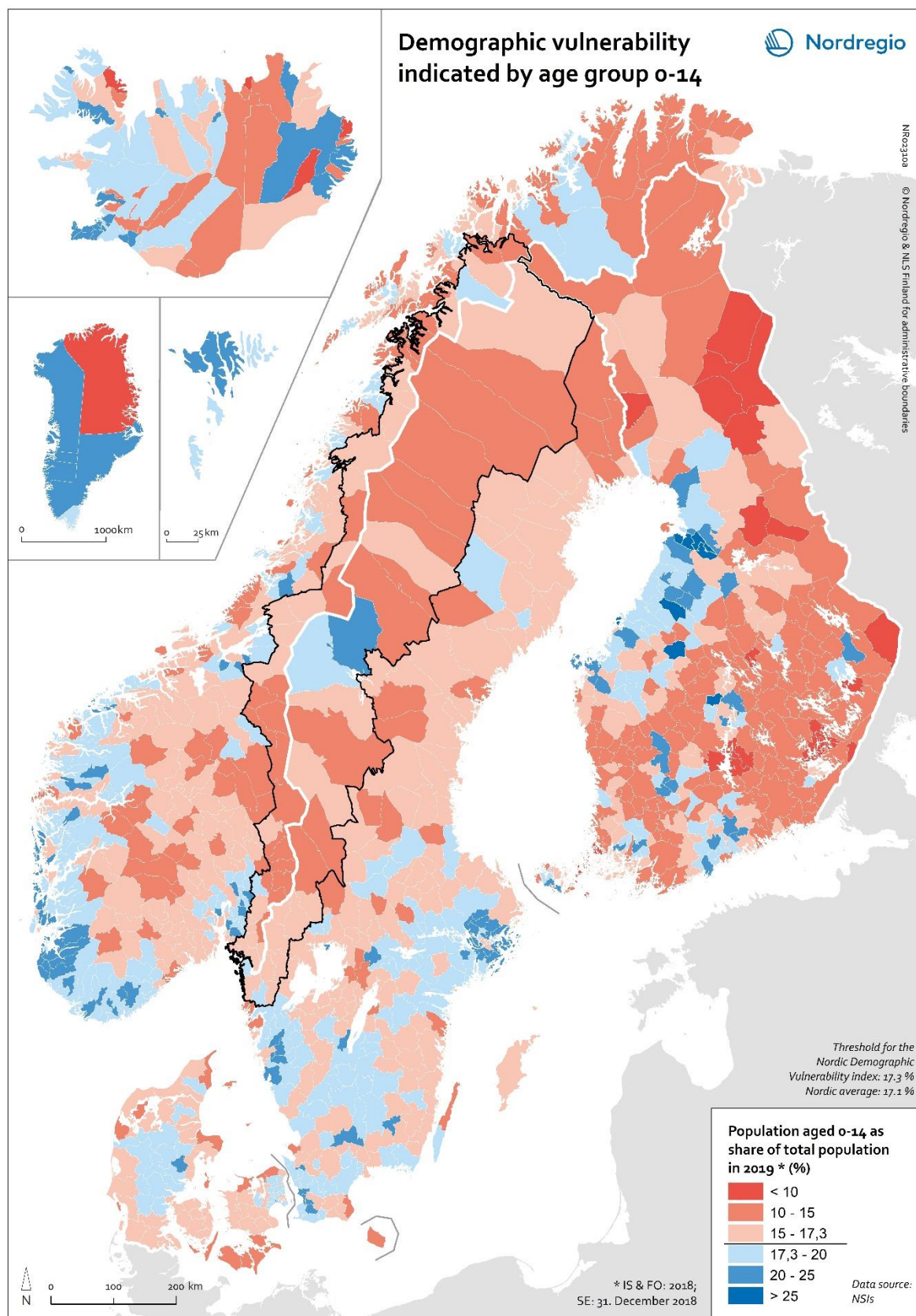
Karta 3.2 – Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av åldersgrupp 0–14

Den här kartan visar den demografiska sårbarheten i de nordiska kommunerna baserad på underskott av befolkning inom åldersgruppen 0–14. Kartan illustrerar befolkningen i åldrarna 0–14 som en andel av den totala befolkningen år 2019. Med den här indikatorn så anses en kommun vara sårbar när andelen åldersgruppen 0–14 av den totala befolkningen faller under 17,3%

Kommunerna under tröskelvärdet (och som därmed anses vara sårbara) visas i röda färger medan kommuner över tröskelvärdet visas i blå färger.

Mer än 60% av kommunerna i Norden visar på ett underskott av befolkning i denna åldersgrupp. Det finns många kommuner i Finland och en del på Island som har märkbart små andelar av befolkningen i denna åldersgrupp. Detta antyder att om inte de låga födelsetalen kompenseras av andra faktorer såsom invandring, så kommer befolkningen i dessa områden att minska. Den största andelen av befolkningen i denna åldersgrupp hittar man i sydvästra Norge, i Stockholmsområdet, västra och södra Finland samt på Grönland och Färöarna.

De flesta kommuner i gränsregionen faller under tröskelvärdet. Dock så hittar man det högsta värdet för denna åldersgrupp i Krokom i Jämtland (21,0%). Andra undantag i Sverige är Åre i Jämtland (17,8%), Munkedal (17,4%) och Strömstad (17,6%) i Västra Götaland samt i Norge Nes i Akershus (17,8%) och Bardu i Troms (17,3%).

Karta 3–2: Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av åldersgrupp 0–14

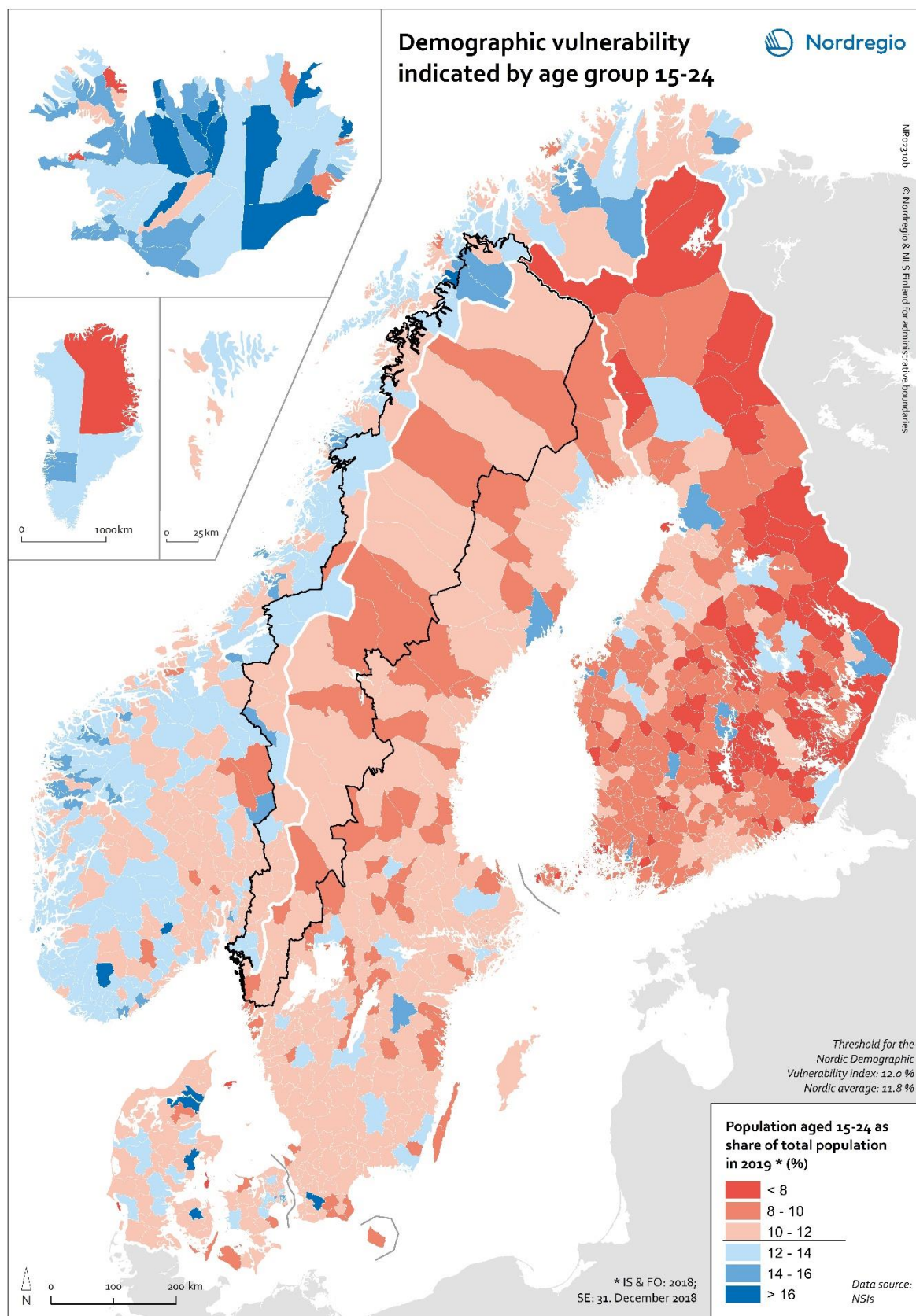
Karta 3.3 – Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av åldersgrupp 15–24

Den här kartan visar den demografiska sårbarheten i de nordiska kommunerna baserad på underskott av befolkning inom åldersgruppen 15–24. Kartan illustrerar befolkningen i åldrarna 15–24 som andel av den totala befolkningen år 2019. Med den här indikatorn så anses en kommun vara sårbar när andelen åldersgruppen 15–24 av den totala befolkningen faller under 11,8%.

Kommunerna under tröskelvärdet (och som därmed anses vara sårbara) visas i röda färger medan kommuner över tröskelvärdet visas i blå färger.

I runt 70% av de nordiska kommunerna faller andelen av befolkningen i denna åldersgrupp under tröskelvärdet för demografisk sårbarhet. Några undantag finner man på Island där mer än 85% av kommunerna är över tröskelvärdet. Men också i Norge där ungefär 45% av kommunerna är över tröskelvärdet för denna indikator.

Den här kartan visar på tydliga skillnader utmed gränsen mellan Norge och Sverige. På den svenska sidan gränsen finns det inga kommuner där andelen av befolkningen i denna åldersgrupp är över tröskelvärdet, medan i Norge är mer än 40% av kommunerna i gränsregionen färgade i blå färger och därmed över tröskelvärdet. Inom gränsregionen så är andelen av befolkningen i den här åldersgruppen högst i Bardu i Troms (15,5%) och som lägst i Dorotea i Västerbotten (8,9%).

Karta 3-3: Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av åldersgrupp 15-24

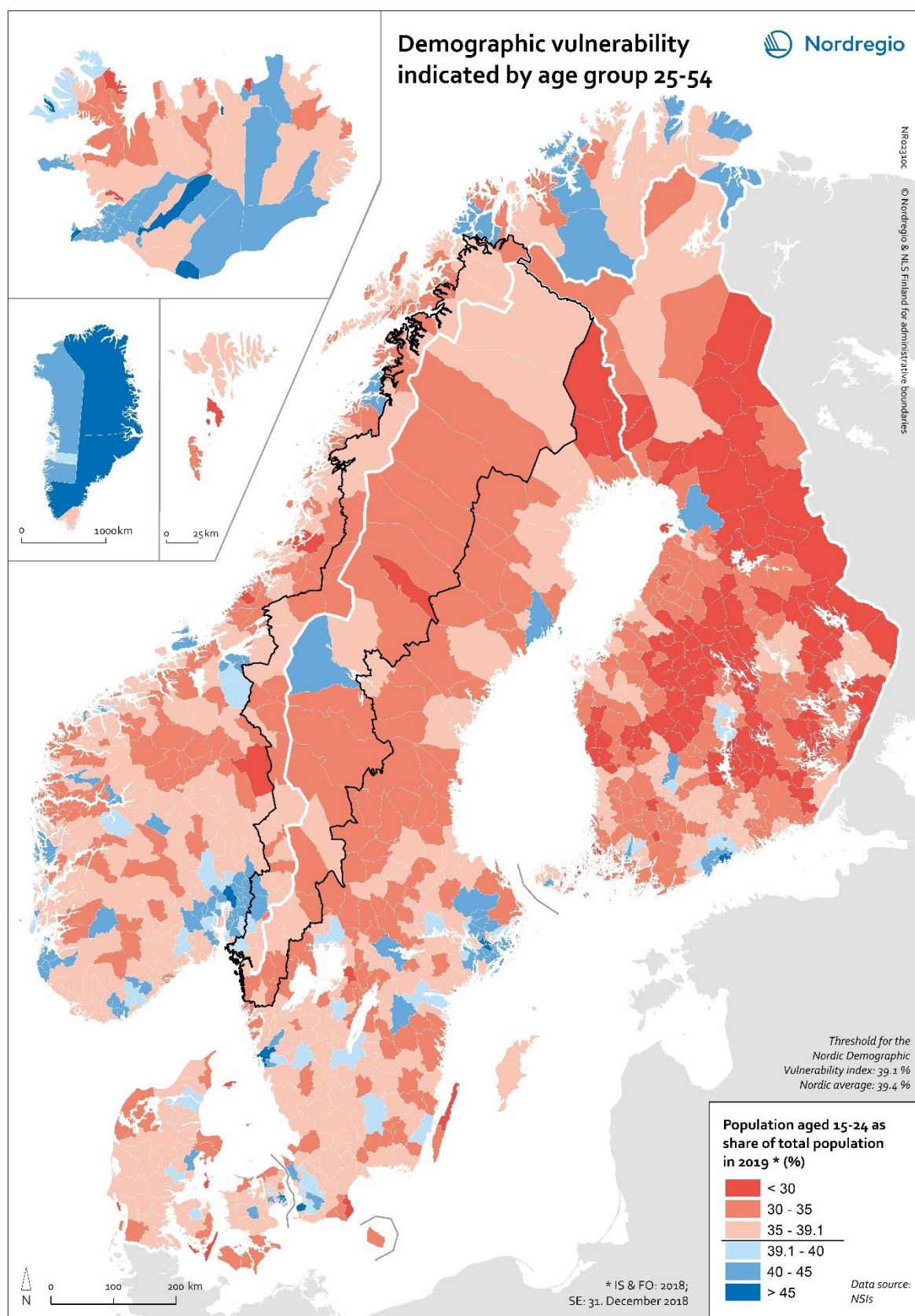
Karta 3.4 – Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av åldersgrupp 25–54

Den här kartan visar den demografiska sårbarheten i de nordiska kommunerna baserad på underskott av befolkning inom åldersgruppen 25–54. Kartan illustrerar befolkningen i åldrarna 25–54 som en andel av den totala befolkningen år 2019. Med den här indikatorn så anses en kommun vara sårbar när andelen åldersgruppen 25–54 av den totala befolkningen faller under 39,1%.

Kommunerna under tröskelvärdet (och som därmed anses vara sårbara) visas i röda färger medan kommuner över tröskelvärdet visas i blå färger.

I över 80% av de nordiska kommunerna är andelen av befolkningen i denna åldersgrupp under det demografiska tröskelvärdet. Den lägsta andelen finner man i Árneshreppur på Island men de flesta kommuner med låg andel finner man i Finland. Kommunerna med den största andelen av befolkningen i denna åldersgrupp finner man till den största delen i huvudstadsområdena och andra storstadsområden. Av de nordiska huvudstäderna så har Köpenhamn den högsta andelen med 51,4% i denna åldersgrupp.

De flesta kommuner i gränsregionen faller också under tröskelvärdet. Undantagen finner man främst i södra Norge men också i Åre i Jämtland som har den högsta andelen (41,6%). Den lägsta andelen finner man i Dorotea i Västerbotten (29,4%).

Karta 3-4: Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av åldersgrupp 25-54

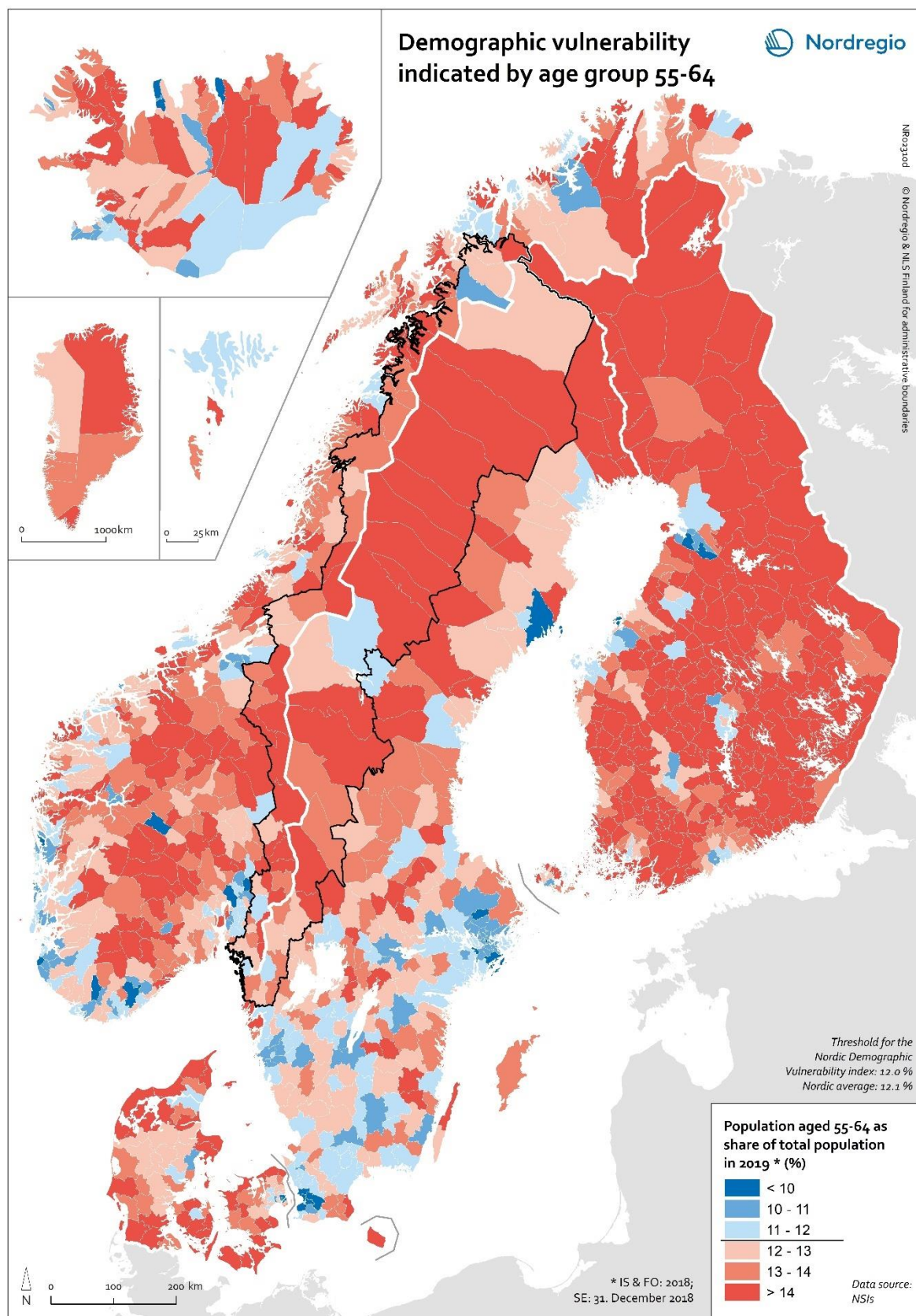
Karta 3.5 – Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av åldersgrupp 55–64

Den här kartan visar den demografiska sårbarheten i de nordiska kommunerna baserad på överskott av befolkning inom åldersgruppen 55–64. Kartan illustrerar befolkningen i åldrarna 55–64 som en andel av den totala befolkningen år 2019. Med den här indikatorn så anses en kommun vara sårbar när andelen åldersgruppen 55–64 av den totala befolkningen är över 12,0%.

Kommunerna över tröskelvärdet (och som därmed anses vara sårbara) visas i röda färger medan kommuner under tröskelvärdet visas i blå färger.

I ungefär 75% av de nordiska kommunerna så är andelen av befolkningen i denna åldersgrupp över tröskelvärdet. Väldigt höga andelar är påtagliga hos de flesta finska och isländska kommuner. Kommuner där denna åldersgrupp har en lägre andel finner man för det mesta i huvudstadsområdena och andra storstadsområden.

I endast 5 kommuner inom gränsregionen är andelen av befolkningen i denna åldersgrupp under tröskelvärdet. Lägst andel finner man i Bardu i Troms (10,4%). Andra kommuner under tröskelvärdet är Krokom i Jämtland (11,9%), Dals-Ed (11,6%) och Strömstad (11,8%) i Västra Götaland samt Aurskog-Høland i Akershus (11,9%). Den högsta andelen finner man i Hvaler i Østfold (17,6%).

Karta 3–5: Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av åldersgrupp 55–64

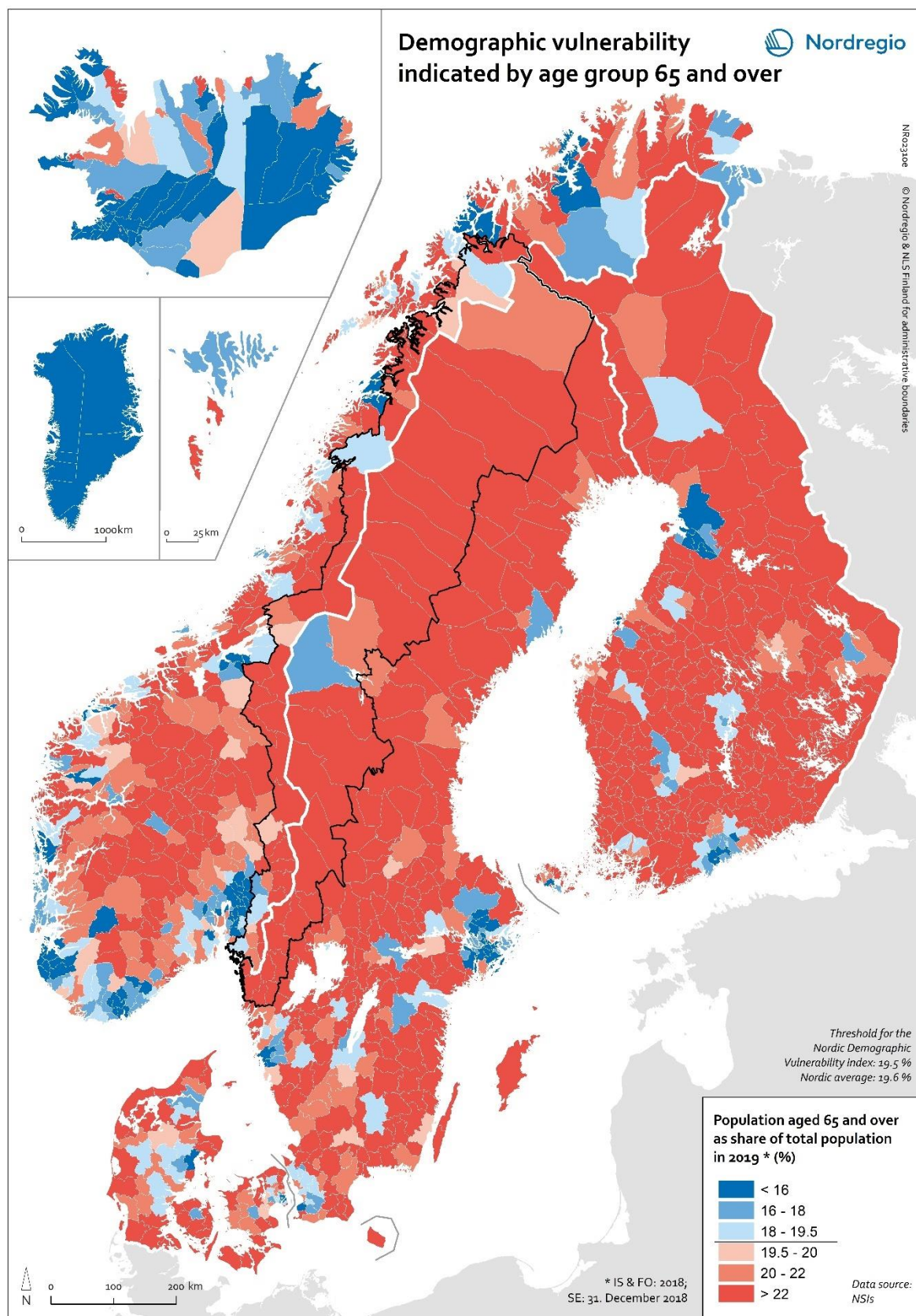
Karta 3.6 – Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av åldersgrupp 65+

Den här kartan visar den demografiska sårbarheten i de nordiska kommunerna baserad på överskott av befolkning inom åldersgruppen 65+. Kartan illustrerar befolkningen i åldrarna 65+ som en andel av den totala befolkningen år 2019. Med den här indikatorn så anses en kommun vara sårbar när andelen åldersgruppen 65+ av den totala befolkningen är över 19,5%.

Kommunerna över tröskelvärdet (och som därmed anses vara sårbara) visas i röda färger medan kommuner under tröskelvärdet visas i blå färger.

I ungefär 70% av de nordiska kommunerna är andelen av befolkningen i den här åldersgruppen över tröskelvärdet. Den åldrande befolkningen är en stor anledning till bekymmer för hela Norden utom för Island, Grönland och Färöarna. Särskilt Sverige och Finland har många kommuner med anmärkningsvärt höga andelar av deras befolkningen i denna åldersgrupp. I Danmark, Norge, Sverige och Finland så finner man kommuner med den lägsta andelen av befolkningen i denna åldersgrupp främst i huvudstadsområdena, på Norges sydkust samt i andra storstadsområden.

I 8 av kommunerna i gränsregionen är andelen av befolkningen i denna åldersgrupp under tröskelvärdet. Lägst andel finner man i Nesi Akershus (16,5%) och den högsta andelen i Dorotea (31,4%) i Västerbotten. Andra kommuner under tröskelvärdet är Målselv i Troms (19,5%), Rana i Nordland (19,4%), Aurskog-Høland i Akershus (18,9%), Trøgstad (19,3%), Sarpsborg (18,8%) och Fredrikstad (18,6%) i Østfold samt Åre i Jämtland (17,2%).

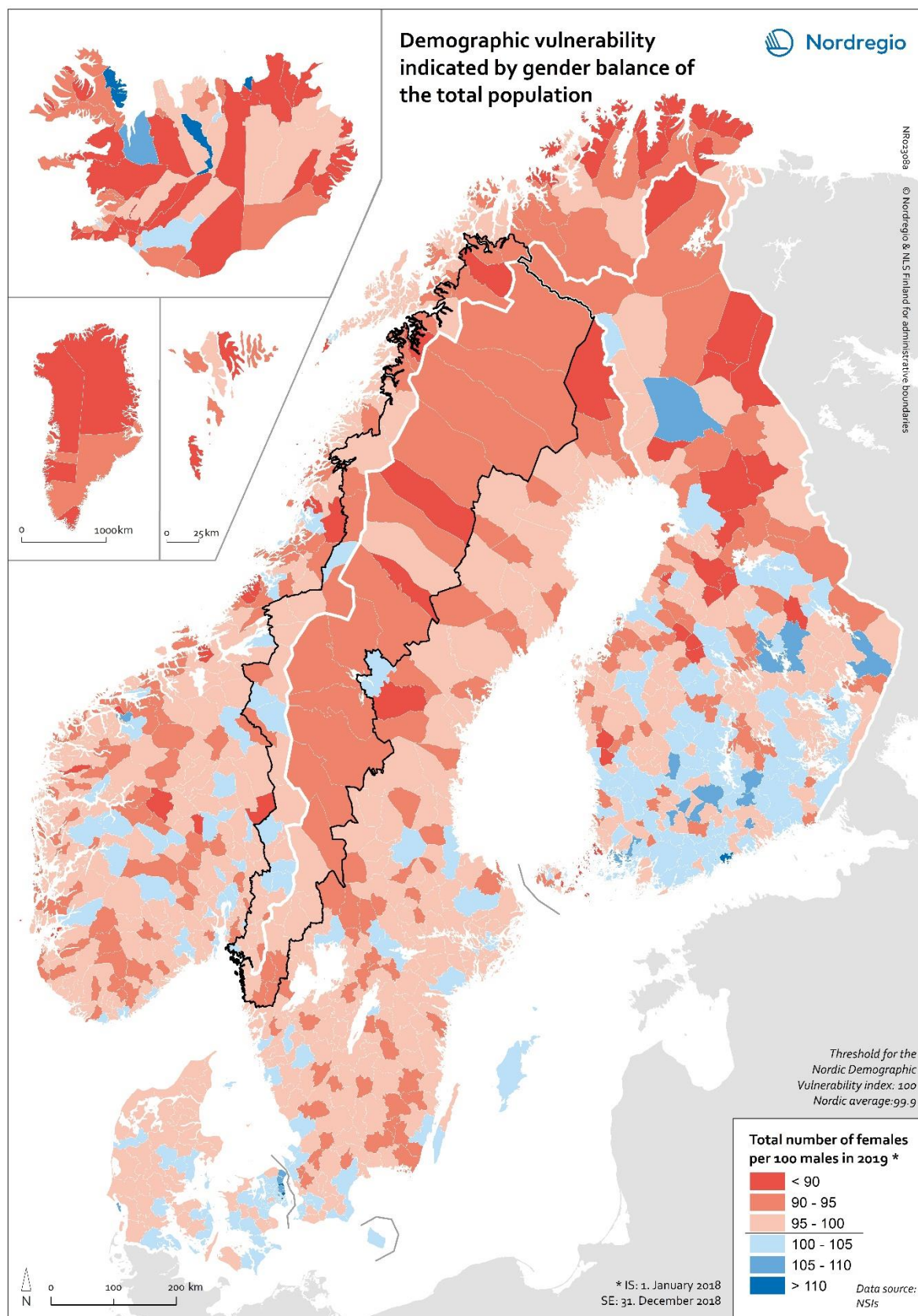
Karta 3–6: Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av åldersgrupp 65+

Karta 3.7 – Demografisk sårbarhet indikerad av könsbalans i den totala populationen

Den här kartan visar den demografiska sårbarheten i de nordiska kommunerna baserad på könsbalans i den totala befolkningen. Den visar andelen kvinnor per 100 män i den totala befolkningen. Med den här indikatorn så anses en kommun vara sårbar när det är färre än 100 kvinnor per 100 män. De röda färgerna indikerar kommuner där förhållandet kvinnor: män faller under 100 och är därmed sårbara. De blå färgerna indikerar ett kvinnligt överskott (mer än 100 kvinnor per 100 män). Det nordiska kommungenomsnittet år 2019 är 99,9.

I nästan 80% av de nordiska kommunerna så är kvinnorna färre än männen och faller därmed under tröskelvärdet. Dessa är framförallt belägna i de nordligaste delarna av Norge, Sverige och Finland men också på Island, Grönland och Färöarna är den manliga övervikten tydlig. I de nordiska huvudstäderna så utgör kvinnorna däremot en större andel av befolkningen. I södra Finland och särskilt i de större finska städerna så är den kvinnliga övervikten tydlig.

Den här kartan visar på skillnaden mellan Norge och Sverige i gränsregionen. Ingen av kommunerna på den svenska sidan visar ett kvinnligt överskott. På den norska sidan däremot så är situationen lite mer balanserad med mer ljusröda färger och 8 kommuner med ett kvinnligt överskott. Dessa kommuner är Røyrvik, Røros, Holtålen i Trøndelag Elverum, Grue, Kongsvinger, Sør-Odal i Hedmark och Fredrikstad i Østfold.

Karta 3–7: Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av könsbalans i den totala befolkningen

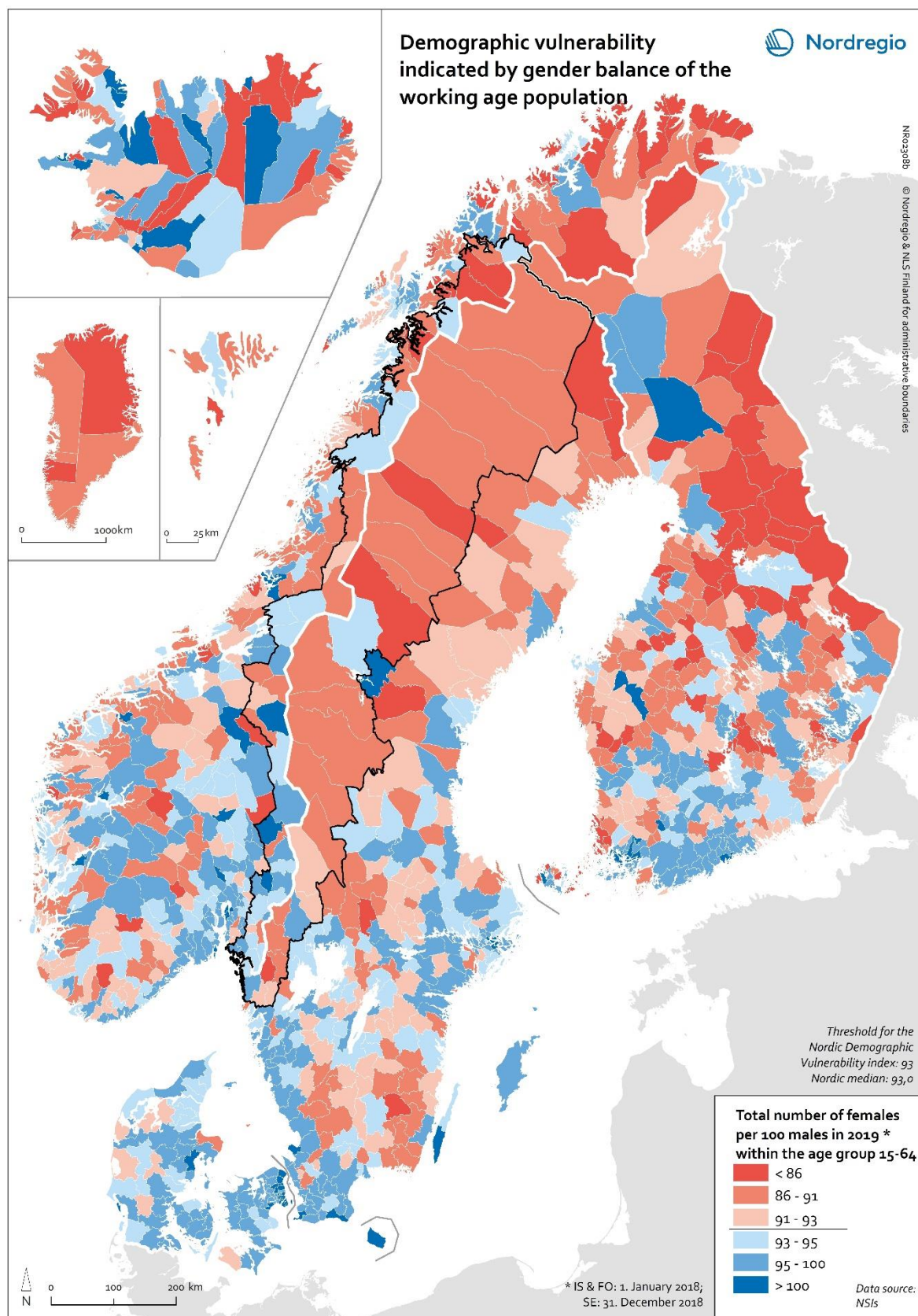
Karta 3.8 – Demografisk sårbarhet indikerad av könsbalans bland befolkningen i arbetsför ålder

Den här kartan visar den demografiska sårbarheten baserad på indikatorn könsbalans bland befolkningen i arbetsför ålder. Denna könsbalans baseras på förhållandet kvinnor (åldersgrupp 15–64): män (åldersgrupp 15–64), alltså antal kvinnor per 100 män i åldersgruppen 15–64 i de nordiska kommunerna år 2019. Med den här indikatorn så anses en kommun vara sårbar när förhållandet kvinnor: män i arbetsför ålder faller under 93, alltså när det är mindre än 93 kvinnor per 100 män i arbetsför ålder.

De röda färgerna indikerar kommuner som faller under tröskelvärdet och som därmed har en manlig övervikt bland befolkningen i arbetsför ålder (mindre än 93 kvinnor). De blå färgerna indikerar kommuner över tröskelvärdet för sårbarhet (över 93). De mörkare blå färgerna motsvarar en dominans av kvinnor inom åldersgruppen 15–64 (över 100 kvinnor). Den nordiska medianen år 2019 var 93.

I det stora hela så har Danmark ett bättre könsförhållande bland befolkningen i arbetsför ålder jämfört med de andra nordiska länderna. Andra områden som ligger över tröskelvärdet finner man i huvudstadsområdena, svenska västkusten, södra Finland och några växande storstadsområden. Detta kan förklaras av att kvinnor i arbetsför ålder tenderar att flytta till större städer för jobb och utbildning. Det obalanserade könsförhållandet bland befolkningen i arbetsför ålder är som mest påtaglig i norra Sverige samt Finland men också på Grönland och Färöarna.

Den manliga övervikten är som tydligast i de norra delarna av gränsregionen, särskilt på den svenska sidan. En mer balanserad situation finner man i den södra delen. 11 kommuner på den norska sidan har ett könsförhållande över tröskelvärdet. Det kvinnliga överskottet finns i Røros i Trøndelag (103,0), Elverum (100,7) och Sør-Odal (100,8) i Hedmark. På den svenska sidan så har Krokom i Jämtland (93,6), Arvika i Värmland (95,1) samt Strömstad (93,5) och Tanum (95,8) i Västra Götaland ett könsförhållande över tröskelvärdet.

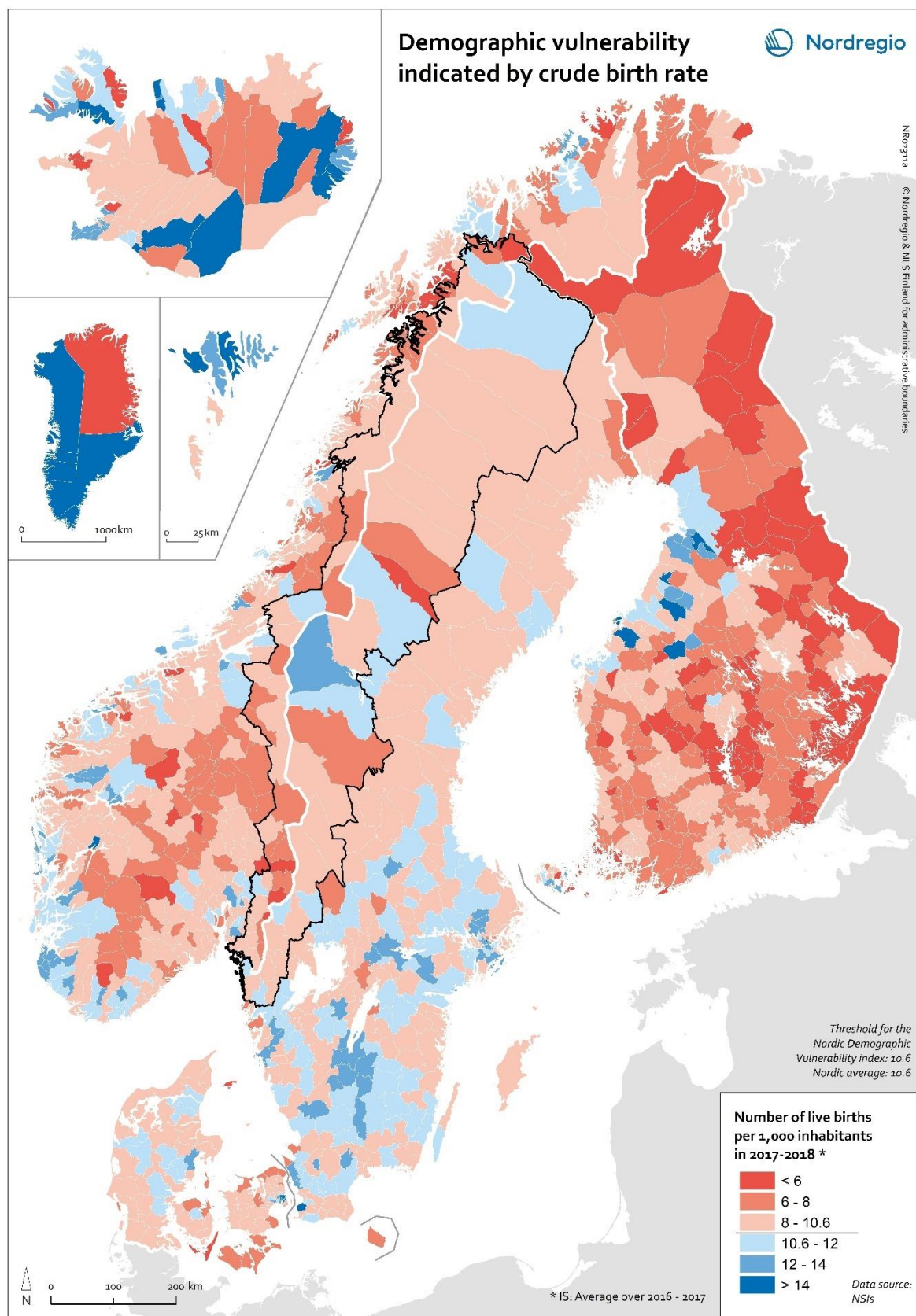
Karta 3–8: Demografiskt sårbarhetsindex indikerad av könsbalans bland befolkningen i arbetsför ålder

Karta 3.9 – Demografisk sårbarhet indikerad av födelsetal

Den här kartan visar den demografiska sårbarheten baserad på födelsetal. Födelsetalet indikerar det totala antalet levande födslar per 1000 invånare. Med denna indikator så anses en kommun vara sårbar när det tvååriga genomsnittsvärdet (2017–2018) är lägre än 10,6. De röda färgerna indikerar kommuner som faller under tröskelvärdet och de blå indikerar kommuner som är över tröskelvärdet. I denna karta så är tröskelvärdet detsamma som det nordiska genomsnittet.

I ungefär 75% av de nordiska kommunerna så är födelsetalen under tröskelvärdet. Låga födelsetal finner man särskilt i Finland. Höga födelsetal kan observeras i de nordiska huvudstäderna, i södra Sverige, mellersta och västra Finland, i flera kustkommuner i Norge samt på Island, Grönland och Färöarna.

Det finns 11 kommuner i gränsregionen där födelsetalen överstiger tröskelvärdet. 8 av dessa finns på den svenska sidan och två på den norska. Födelsetalen är som högst i Åre i Jämtland (12,2) och som lägst i Grue i Hedmark (3,8).

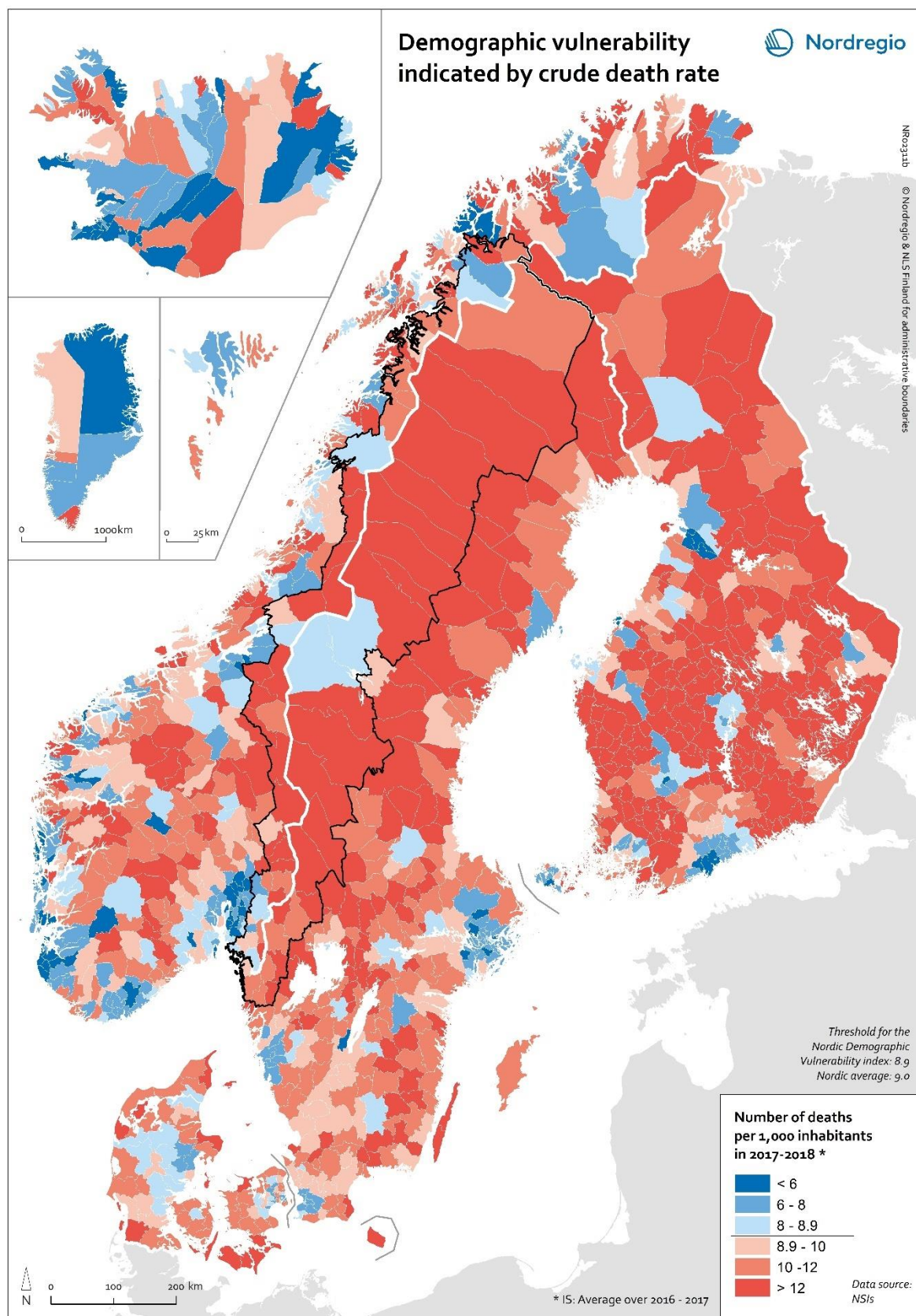
Karta 3–9: Demografiskt sårbarhet indikerad av födelsetal

Karta 3.10 – Demografisk sårbarhet indikerad av dödstal

Den här kartan visar den demografiska sårbarheten baserat på dödstal i de nordiska kommunerna. Dödstal indikerar antalet dödsfall per 1000 invånare. Med denna indikator så anses en kommun vara sårbar när det tvååriga genomsnittet (2017–2018) är högre än 8,9. De röda färgerna visar kommuner som är över tröskelvärdet och de blåa färgerna visar kommuner under tröskelvärdet. I denna karta så är tröskelvärdet detsamma som det nordiska genomsnittet.

Förutom i huvudstadsområdena och de flesta storstadsområdena så är dödstalen höga i Norden. Särskilt i Finland, Sverige och Danmark är dödstalen högre i landsbygdsområden och andra avlägsna platser än i städer. I Norge och på Island är det lite mer blandat.

Det finns 12 kommuner i gränsregionen där dödstalen är under tröskelvärdet. 10 av dessa finns på den norska sidan och två på den svenska. Dödstalen är lägst i Eidserg i Østfold (7,8) och högst i Dorotea i Västerbotten (18,9).

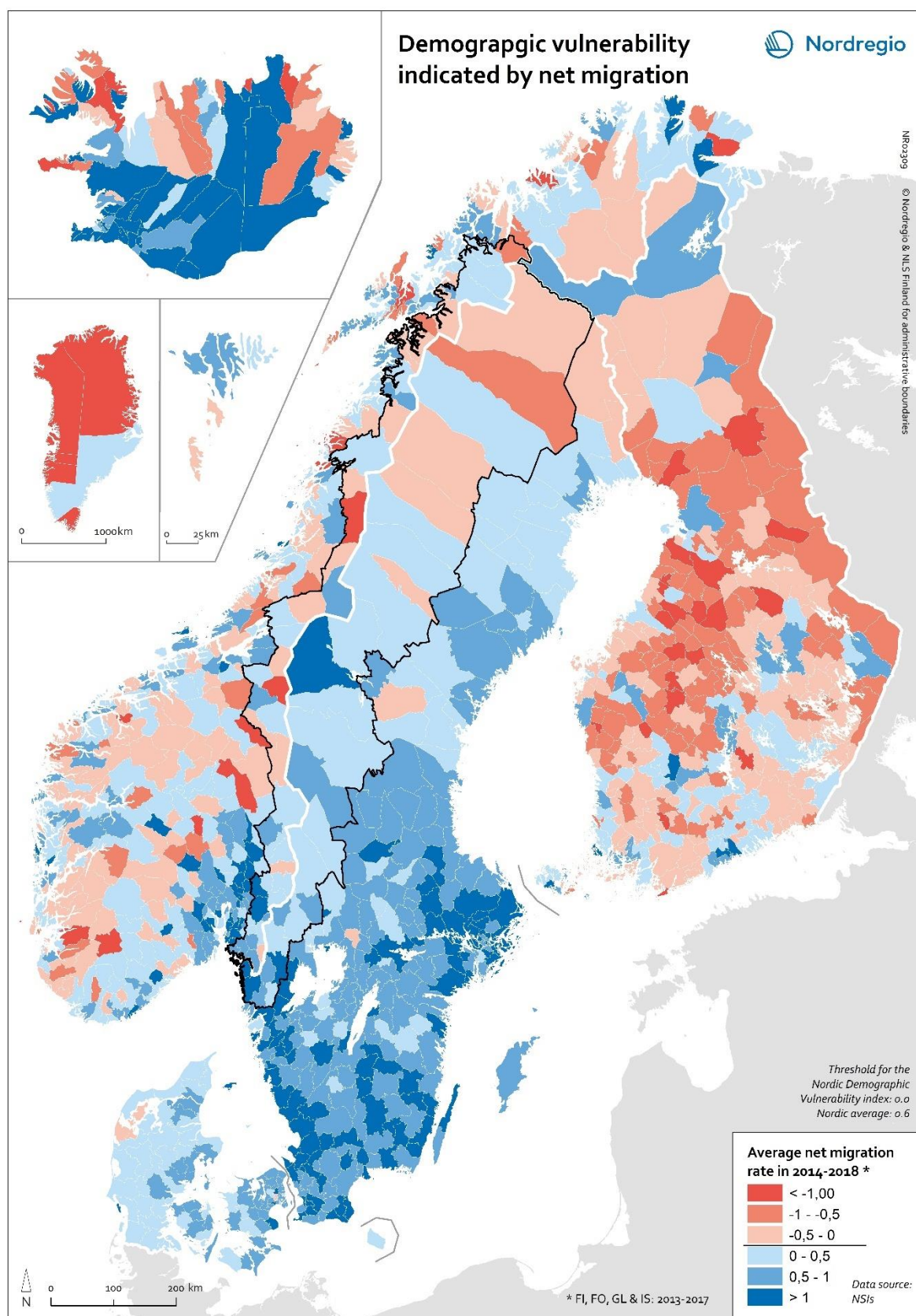
Karta 3–10: Demografiskt sårbarhet indikerad av dödstal

Karta 3.11 – Demografisk sårbarhetsindikator indikerad av nettomigration

Den här kartan visar demografisk sårbarhet i de nordiska kommunerna baserad på nettomigration. Nettomigration visar på skillnaden mellan in- och utflyttning under 1 år. Med denna indikator anses en kommun vara sårbar när genomsnittet för nettomigration över 5 år (2014–2018) faller under 0. De röda färgerna visar kommuner som faller under tröskelvärde och som då visar en negativ nettomigration under den här perioden och de blå färgerna visar kommuner som är över tröskelvärde och som då visar en positiv nettomigration. Det nordiska genomsnittet åren 2014–2018 var 0,6.

Ungefär 35% av de nordiska kommunerna upplevde en negativ nettomigration under den här perioden. Dessa återfinns främst i glesbefolkade områden i Finland, Norge och på Grönland. Positiv nettomigration var mycket hög i södra Sverige och på Island men också i Danmark där endast ett fåtal kommuner upplevde en negativ nettomigration. I alla de nordiska huvudstadsområdena växte befolkningen tack vare positiv nettomigration under 2014–2018.

Positiv nettomigration inträffade mer på den svenska sidan av gränsregionen och endast 5 nordliga kommuner upplevde en negativ nettomigration under denna period. På den norska sidan upplevde 17 av 48 kommuner en negativ nettomigration. Nettomigrationen var som högst i Åre i Jämtland (1,8) och som lägst Hattfjelldal i Nordland (-1,8).

Karta 3-11: Demografiskt sårbarhet indikerad av nettomigration

Nordregio

P.O. Box 1658
SE-111 86 Stockholm, Sweden
nordregio@nordregio.org
www.nordregio.org
www.norden.org

ISBN 978-91-87295-73-7